

זמן (י) אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה שאינו יתכן על
 האש (רש"י), ובזמנים (ל"ח ז') כתב רש"י צמס ברייתא דפסרי, דעקרין
 למשמעותיה דאשה למדרש"י נשת רוח הוא לפני כאישים. ולולי דברי רבותינו הייתי אומר, כיון
 שהליקה היא על יסוד המזנס צקן מערבית דרומית ומסס יורד לשיחין (ערמב"ס פ"ב ומעשה"ק
 ובגמ"מ ע"ס. ובתוס' סוכה מ"ח ז' ד"ה כמין חוטמין) ויסוד המזנס קרא כאן צמס אשה, והוא
 מלשון נפלו אשיות' (ירמיה כ') שפירושו יסודותיה, ויש דומים לזה במקרא ובמענה כתיב רש"י
 ע"ס. והנה ידוע, אמר בתרגומו וממר עיננא תלתות הינא צמפלי לניסוכא מטול לאתקבלא צרעוא
 קמס ה', השמיט לתרגם מלת אשה, ואונקלט תרגם אשה בכל המקומות צמס קרבן, חף צמימורים
 העולים לאשים, ויכל דרעמו דמלת אשה עלמו המכוון צו קרבן, כי עס קרבן הוא על שתי
 צמינות, אס שיש צו קריבה למזנס, אס שיש צו גם ענין אהבה וחבה וקירוב עיוני, שמתקרב
 צרעמו אל השם ית', ע"ד כי כן קרבו אלי צרתי מפני אהבתו, וכתיב אשר לו אלהים קרובים
 אליו, כי צעל הקרבן בהתילבו אל קרבנו בהתבוננו על פרטי עבודותיו יעשו רושס גדול צנפשו,
 עד שמהינה כל פעולותיו מן אז והלאה מכוונות רק לרנון לפני ה' צעיונו וצמפעיו להתדבק צו
 ית' צנפס אהבה, ודנקות אהבת נפס כיה צמיר הקדס צמס אש, רשפי רשפי אש שלהבת יה מים
 רבים לא יוכלו לכבות, ושפיר תרגם אשה צמס קרבן, כי שניהם ענינם קרבת הנפש ודנקותה
 צלהבת ה'. לפי"ז גם על נסוך היין היורד לשיחין שפיר כופל לשון אשה וקורבן: (יח) בבואכם.

אלו אמר כי חבואו היה ממשע ציאה חסובה, ולא התמיינו צמלה אלא לאחר כבוש ומלוק, עכשיו
 שאמר צבואכם מלמד מייב המלה מיד כשנכנסו בארץ אפי' קודם כבוש ומלוק (רש"י מרז"ל, ועומ'

כדה מ"ז א'). והנה צאמת אין הצל צין אמרו כי תבואו לצין צבאכם, וכן מיום העלותי אותם
 מא"מ (ש"א ח'), למן היום אשר העליתי את ישראל (דה"א י"ז), כי הלשונות האלה עוצרות צלשון
 צשלות, אמנם יש ציניהם הצל דק לפי מחשבת המדבר (כתיב הרו"ה צפ' כמלות לילה אני יולא),
 כי השמוע צלשון עמיד יורה על השלמת זמן הענין, והשמוע צמקור הוא מוכרע צין לעצר צין
 לעמיד, ואס מטיל אות צ' צראשו יורה על השלמת זמן הענין, ועס כ"ף צראשו יורה על משך
 זמן הענין, כי צאמר לצורך כי תבוא אל העיר ועשית כך וכך, הרנון צו אסר כלות ציאמו שמה,
 ר"ל אסר אסר מעליו עס ציאה, ובצאמר צבואך העיר ועשית הרנון צו צכניסמו מיד ולאחר,
 ובצאמר כבואך העיר הרנון צו צמשך זמן הציאה, כל עוד שסס ציאה עליו לא מיד ולאחר ולא
 אסר זמן, ואין עענה זמה שאלאנו המקור עס כ"ף גם על העצר, כמו ויהי כראות את הסוס

ובשמשו

וכתמו וגו', כמותו עמו אח דברי אביו דומיהם, כי כן דרך מלכות העברי נרמזו לספר המאורעות הקדמות; להעמיד עלמו זמן מוקדם להם ולספר המאורעות כאלו הוא עומד עליהם וראה אותם בנים ופנים לפניו, אלא שלעולם יקדים בחמלת הספור מלת ויהי, להודיע שהדברים כבר עברו, ובאופן זה המאמר מורכב מעבר ועתיד, זה פעם כל ויאמר וידבר ויקם וילך ויזו דומיהם שכולם מורכבים מעבר ועתיד. הגם זה דרוזל מיוקדים כאן על הדני יסודות הלשון; ועוד אמרו ז"ל צבאכם צבחת כולכם ולא צבחת מקלכם, לכן מלת זמן זה צבחי אינו מהיח (ע' כתובות כ"ה), גם דבריהם אלה יש להם יסוד בעומק הלשון, כי אף שכינוי הפעלים הם כפעם אחתי אותך אותם אחכם וגו', מכל מקום יש הדלל צין אם באמר בכתי צין אמרו בפירוש אחתי אותך וגו', חס, כנוי הנפעלים הוא כולל הכל, ומלת אחתי אותך וגו' יורה על הפרט דוקא, וממעטים בו כל מה לאפשר למעט, כמו יעריך אותו אהרן ובניו מערב עד צקר (פסחים כ"ט), ואכלתם אותו צמחון מועטים אותו נאכל צמחון וכו' (שם ל"ו), והתחלתם אותם לנביים מועטים אותם לנביים ולא צנותיים לנביים (כתובות מ"ג), ונפסקים כ"כ ללכז תשליכן אותם, אותו אותה תשליך ואין אותה תשליך וכו'. משום דמלת אותם מיעוט הוא, אונס כנוי הנפעלים כוללים הכל, צעצעה אחת העופה אחת כלה ולא העופה מקלחה (שבת ג') מדלל כתיב צעצעות אותה, ושמו צמח שלל יסוד כלו, (פסחים כ"ז) מדלל כתיב ושם אותו, והקריים שיהיה כלו כאחד (שם ס"ד) מדלל כתיב והקרי אותם, ואמרו (שבעות כ"ז) שבעה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל כזית ממנה מייב, שצניעה שלא אוכלתה אינו מייב עד שיאכל כלה, וכן כאן יורה כנר כס על הכלל (הפירוש ע"ז הרמ"ם בעירוב פ"ט). והא דאמרין בפסרי (ואחסן פסקא ל"ד) ושנתם, אלו צמחון ואין קדם לי צמחון, וקסרתם אלו בקפירה ואין ויאמר בקפירה, נראה לי דלאו ממות הכנוי הוא דיליף למעט, רק ממנה שאמר לפניו, והיו הדברים האלה, על זה אמר ושנתם וקסרתם, כלומר דברים אלה חשן ותקפור, ושפיר מועטים דברים אחרים. אונס מה דאמרין (צ"ק מ"ד ז') ולא ישמרו, לא ולא לאמר, לר"ך ייסור, ועמ"ם צויעז ולא יכלו דברו לבלום, ובמחשבים ולא ישמרו צעלי: בבואכם, משחנכו צה ותאכלו ממנוה תחמיצו המלה (רמ"י) ואע"י דבצע שנים שכבשו אפי כחלי דחזירי הותר להם (ולמד לישנא) אפי דידהו שאינו משללם (בבבלין י"ז א') י"ל דלא הותר להם אלא איסור שאי אפשר לבוא לעולם לידי היחר כבשר נחירה ודבר עונא, אבל איסור שאפשר לבוא לידי היחר ע"י הפרסה לא (פרי אבן צמי' לריה י"ב א'): (י"ב) מלחם הארץ תרימו. מלת הפרשת מלה אינה אלא מן העיסה לכתלה, וצדיעבר מפרישין מן הלחם, ועוד דומיך לא מייביב להפריש כשהוא עיסה כשאין צה כשיעור המחייב צלה, ואמר כך כשהוא רודה הפת מן החטור ונתחין לבק, ומייביב על ידי לירוף כל, דלו היו לחם, לכן אמר כאן מלחם, ואמר כאן מלחם הארץ, שאין מיוצ מלה אלא צפת העשוי ממנושת מיני תבואה אלו מטיס שעורים שכולת שועל סומיין ושיפון, ולאשויי פח העשוי מן אורח ודומין, עמ"ם צפ' ראה צלחם עני: (ב) ערישותיכם. מ"י צק (ר"ט צי"ג), אונס יש הדלל צנייהם, צק נקרא כשכבר נגמרה הליטה ונעשה כולו גוף אחד, אם שכבר הותמלה ונעשה נפוחה, או שהיא קרובה אליה, כי צק ישמע על הנפיה (אויפלישען, אויפשוועללען) כמו רגלך לא צקק; ושם עריסה הונח על התחלת הליטה תיכף כשיחבר הקמח צמים, כי ערם ישמע על התערבות (בבבליים פ"ו) אם עירקן מלמעלה, עריס היואל מן הכותל, והוא התערבות ענפי האילן על ידי קליפה ושככה, וכן שם ערם צשיין שחלית, ערשו ערם צרול שהונח על המטה, הוא גם כן מטעם התערבות הקליפות, כי מנחיהן היו קלועים ופניקים, (כצמסקין פ"ו) מתרגין את המנחה, (כלים פ"ד) המטה משיכר צו ג' צמים, (פכ"ב) סירגן צמתי או צמטיסה. ומה שלא זכר קרא לשון צק רק עריסם ל"ל דג' זמנים לענין מלה, דנעודו קמח או כמו דגן שלא הביא שליט, וכשתחן מים לתקח הוי הפרסה כמו דגן שביא שליט, וכשגלגל הוי כמו מירות צדגן, וצא כאן להורות על התחלת זמן מיוצ מלה שהוא משיב כשיחבר הקמח צמים, חו"ם בפסרי ראשית עריקותיכם למה באמר לפי שהוא אומר והיה צאכלכם מלחם הארץ שומע אני אף הקומים (שנותר להפריש מלה מן הקמח) ת"ל עריקותיכם משיחברם (משיחבר הקמח עם המים), אמרו אוכלים עראי מן העיסה עד שנתגלגל צמים (כלומר שיחבר יפה, לפי שאין שם עיסה עליה קודם גלגול). ושם עיסה המורגל צלשון רזיל על הצק יסודו גם כן צלשון עברי, מן ועפותם רשעים (מלאכי ג'), עשו דריון צוליהן (יסוקאל כ"ג), ע"ש הכתיסה והדמיקה הנעשית בעצת ליטה, וצוה סרה תלוגת מתקרי הלשון האחרונים המנששים מכוון מדש צמם עריסה: חלה תרימו. לא יתכן לפרש שם מלה עונה, כי ההפרשה איננה עונה כ"ל עיסה כמות שהיא, והמבאר לתלמוד אמר המלק המופרש מן העיסה אינו נקרא מלה כ"ל תרומה, והעיסה כולה נקראת מלה, אונס אמרה תורה ראשית עריקותיכם מלה, ללמוד על השיעור

שחייב בתרומה זו הוא שיהיה כשיעור חלה שאחס רגילים ללות במדבר והוא עשירית האספה וסחוט משיעור זה לא יתחייב בתרומה זו, וחז"ל נתנו לתרומה זו סם חלה ע"ש חלה העיסה שמתנה הופרטה, והמחוק במקרא לפי"ז ראשית עריסה העומדת לעשות ממנו חלה ועוגה. ולי"ז שהחלק הנותר מן העיסה נקרא בשם חלה ע"ש שמתחלה את העיסה ומזיחה מן הקדש אל החול כי קודם שהיה תרומה זו העיסה הוא קדש, כמו פירות בשנה הרביעית קודם הסדיון קראן הכתוב קדש, קדש הגדולים לה', ועל ידי הסדיון נעשים חולין ומותרים להדיע ככתוב נטע כרם ולא חללו, ככה העיסה קודם שנתרם ממנה חלק למשרתי ה' הכהנים, כולה נקראת קדש לה', וע"י הפרשת החלק הזה ממנו לגבוה נעשה שאר העיסה חולין ומותרת להדיוט, וע"ש שחלק זה גרומת הסתלקות הקדושה מן העיסה להיחמה חולין נקרא בשם חלה, שמתחלה ומחלפת את העיסה מן הקודש אל החול (אויסלאזונגטטייג). דומה לשם מאכלה לבסוף השחיטה ע"ש פעולת האכילו הנפשו, ובשמות הרבה שהן ע"ש פעולתם. ובספרי אמרו חלה תרומה את שמורס קדש והשאר חולין ולא שזה חלה קדש להזיח עיפת תרומה, חזו כדכריתו. (והמתרומים חונקלס ויביע שינו ג"כ ולא תרגמו סם חלה כאן כבשאר מקומות גריעלא שהוא סם לפת עצה וגדולה). התזון דבמקרא זה לא חזיר לשון נתינה, כי כאן לא ידבר רק מענין הפקעת איסור טבל מן העיסה, אשר קודם ההפרטה היא חסורה באכילה, וע"י ההפרטה נפקע איסור טבל והותרה העיסה באכילה, ואף אם חזר כך יחזיק טבל העיסה את החלה לעמו ולא יחננה לכהן אין כאן חלה גול שבט, והעיסה הותרה באכילה וכן י"ט מה שהי' ללא שייך מלות נתינה, כגון כהן שיש לו עיסה משלו, אשר גם הוא חסור לו לאכול טבל, אמנם להיותו כהן לא שייך גביה מלות נתינה, מכל מקום לדיד להפריש עבים כל שהוא להחיר עיסתו ולהפקיע מאיסור טבל. ולפי דלענין להפקיע איסור טבל מן העיסה אין לו שיעור מה"ח דאפילו משהו מותר את העיסה, כתרומה גורן שחטה אחת מותרת כל הכרי, לכן כאן קרא את החלק הנפרש סם חלה ע"ש שהוא מפקיע את העיסה להיותו חול ומותר באכילה. ולענין זה אין לדיד שיעור לכן לא הזכיר לשון נתינה. אמנם במקרא שאחר זה יאמר תחת תרומה, כי סם ידבר מנחה העיקרת ליחנה לכהן, הגה כדי לקיים מלות נתינת לדיד ליתן כשיעור, והוא אחד מ"ד צעשרון. (וכשהוא נותן שיעור זה ילא ידי מלות נתינה אפילו אם העיסה מנחה טאה. כיון שנותן חלק כ"ד מן עשירית האיסה ילא ידי השיעור מה"ח. אמנם מתקנת פנמים הוא לפת חלק כ"ד מן העיסה כמות שהיא, ואם העיסה גדולה עדינו כ"ד פשרות לדיד לפת לכהן עשרון שלם שהוא חלק כ"ד מן אותה העיסה. וכיון שאינו מדבר סם מן העיסה עלמה רק מן חלק הנפרש הניתן לכהן לא קרא סם בשם חלה, שאין סם זה רק ע"ש הנפרשו אל העיסה המתחלה על ידי חלק הנפרש, והזכיר סם לשון נתינה. (לפי זה יהיה נוסח הצרכה להפריש חלה מלשון המקרא, ויותר נכון מלשון להפריש תרומה, כי לשון תרומה כולל גם תרומת דגן וכדומה, ולשון חלה יותר פרכי ומזכיר על העיסה. ועוד דלשון תרומה נגזר מפעל רם שעיניו העתקת דבר ממועד השפלות למעמד התרומות, והוא ענין כל תרומה הנאמרת במקדש וקדשו ומתחתו כהונה, שכל שמתרישין הוא להס"י או למשרתיו עושי רגונו, והכי הוא נעתק ממדרגה שפלה למדרגה גבוהה. ואם כן אין מקום ללשון להפריש תרומה רק כשבצאמת חנה ליד כהן. אמנם לדיד שאין לנו רק חלה האור איך שייך לקראו בשם תרומה כשחלקו לכליון על ידי פרישת אש הדיוט. וגם אם חלה אינו בלשון המקרא סם לחלק הנפרש, הלא כמה צרכות אינם על לשון המקרא להניח חפילין — נעילת לובן — וכדומה. וקראו עור צעם הנחת סם חלה על חלק הנפרש מן העיסה, שהוא לשון החלטה מענין ויחל נח, היה סם חלה בתחילה, להוראת ההחלטה שאין דבר מלפניו, ומזה ג"כ ותחולל ארץ, לפני גבעות חוללתי לענין יצירה, שהוא ג"כ החלטה היות הדבר, ולהיות שחיוב ההפרטה היא מיד בתחלת היות העיסה כי מיד כשישערב הקמח צמים חל עליו חיוב ההפרטה, לכן איננו עליו סם חלה, להיותו החלטה היות העיסה. (כי סם חלה יתכן שהוא מן הכפולים ששרשו חלל, והדגש מורה על מסרון אות הכפל והסי"ח לנקיבה, ואפשר הוא מנל"ה, וה"ח שרשית, והסי"ח הכתובה היא לנקיבה, והדגש לסימן שהוא ממשקל השמות הכבדים, והראוי בתשלומי חלה, ע"י צקפה); אף על גב שכבר קראו הכתוב ראשית עריבותיכם, מכל מקום לא ימנע מלייחד על חלק הנפרש סם חלה, חה. כי בשם ראשית לא ידענו רק הקדימה צופן, שיהיה הפרשת החלה מוקדמת היינו שהשימוש הראשון שהוא משמש ציפוטו שהיה הפרטה זו, ושאיסור לאכול ממנו קודם ההפרטה, ועדיין לא ידענו מתי תחול זמן חיוב ההפרטה, וגם אם יפריש נגמר הלישה שמה ראשית, כי בתואר ראשון יבין הקדימה צרך אל מה שלאחריו, שצרכתו ימלאו סם לכה"ס צ' דברים שהאחד קודם לתכרו צופן, ויפול על הא' חזר ראשון צרך אל ה' המתאחר (דאם פֿאַרערקטעט), ששימות העיסה יהיה מאוחר משמות החלק

החלק הנפרש מנונו; אומנם בקריאת את חלק הנפרש צום חלה שענינו החמלה, ידענו הרגע שבו חל מיוצ ההפרשה. והוא בהחמלה היות העיסה כשיחברצ הקמח צמים, כי לשון חמלה יורה על הקדימה בערך אל מה שלפניו, שלא קדם לו דבר מאחרו ענין, אבל הוחמיל הוא הכוונת הסיטון להחבלות אותו דבר (דבר חשכאג), שצוה האופן לא יחסיב כלל שימלאו עם דברים יותר מאחד הנכרכים זה לזה בערך הקדימה והאישור, כי גם חלו יהיה הוחמיל כפרד ומשולל מכל מחמחר יכול עליו חחר ההחמלה בצמיחת שול החבלות אשר שהיה בעדר. (עפ"י הדברים האלה יהיה טקסם הכרכה להפריש חלה מלשון המקרא, ויותר נכון מלשון להפריש תרומה, כי לשון תרומה כולל גם תרומת דגן תירוש ויגהר ושם חלה יותר פרטי ומצורר על העיסה; אומנם הגר"א (ציריד סי' שכיח) אמר כי לשון להפריש תרומה יותר נכון מלהפריש חלה, כי רק בלשון משנה נקרא חלה אבל בלשון מקרא חלה נקרא העיסה כמיש חלות בלילות. ואיני מוצין כי חלות על כרסו אפיוות הן ולא עיסות וחלות בלילות מ"י חלות עיסה עקולת בלילה צמון, כצמנות ע"ה דקולת בלילה צע"י לא חלות). דברים הג"ל דללחת ידי נתינת חלה לכהן לר"ך מן התורה שיעור כחצתי לפי דעת צע"י נודע ציהודה. (בתשו' מה"מ סי' ר"א) שכתב דמה דלית' בצפרי חמנו שיהא צד כדי נתינה היא דעתה גמורה, ומה"מ חייב לתת לכהן ממנה משונה אם אחד מוכ"ד או מנחת מצעביה, והא דלמרי' אין שיעור לחלה היינו לאפקועי איסור טבל מהעיסה, ויישב צוה דברי רש"י כאן שנתחלה כחצ שלא כאמר שיעור בחלה רק חממים חמנו צה שיעור' ואמר כך כחצ חמנו שיהא צה כדי נתינה, שדבריו סותרים זה"ל, ולפילוק הג"ל דברי רש"י מיוצצים, וחולק צוה על הרמ"ם שכתב דהא דדרשו בצפרי חמנו שיהא צה כדי נתינה אינו אלא אסמכתא צעלמא, שהרי גבי תרומת גורן, נמי כתב נתינה, ועם כל זה אמרו שאין לה שיעור מה"מ אלא חטה אחת פוטרת את הכרי, והראיה הגמורה על זה שהרי כתב צה כתרומת גורן, מה תרומת גורן אין לה שיעור מה"מ אף חלה אין לה שיעור מה"מ, עכ"ד הרמ"ם, ועל זה חולק בתשו' הג"ל. אומנם מלמתי לר"א מוסיף צע"ל התוספת דעת הרמ"ם, שכתב צם' היראים (סי' קפ"ג) אשרי שהוקשה חלה לתרומה אין לה שיעור כתרומה גדולה, ויש בצפרי צרייתא דורשת מן המקרא שיעור לחלה, דחניא חמנו לה' תרומה שיהא צה שיעור נתינה ומכאן אתה אומר שיעור חלה של צע"י צ' מוכ"ד ושל נחתום א' מנ"ח, ונראה לי שאסמכתא צעלמא הוא, עכ"ד. וכ"כ הרמ"ם בצפר הסינוך (סי' שפ"ה) החלה אין לה שיעור מה"מ וכו' אבל סממים חייבו להפריש חלק א' מוכ"ד וסמנו הדבר צמה שאמר הכתוב חמנו כלומר מן לכהן ממנה רחיה. הנה מוצא לפנינו דעת ר"א מוסיף דעת הרמ"ם דעת הרמ"ם ודלא כצע"ל נודע ציהודה. ובאמת אין לו בתשו' הג"ל שום ראיה מוכרעת לדעתו, כי מה צע"י צ' מנ"ח שיהא צה להרמזים פ"ב ו"ז דחלה למצורר מנונו שיש עכ"פ שיעור מה"מ לנתינת חלה לכהן, איני העניי איני רואה מוצא בן מדבריו, כי מנ"ח חמנו שיהא צו כדי נתינה, זה לא ילמדנו שדעתו שיהא מה"מ, כי החמיל עם בלשון "מה שחייצו" זה יורה דרצון חייבו שיעור נתינה מוחלט חמנו. גם מ"ש דמנצצים צמצרו (פ"ה מצרכים ה"א ב') נראה עכ"פ שזמן התורה יהיה דבר הראוי ליתנו ממנה, אין זה נראה לדעתי, שהרי הרמזים החמיל עם מ"ש מה"מ להפריש תרומה מן העיסה לכהן שנאמר ראשית עריקותיכם חלה תרומה וראשית זו אין לה שיעור מה"מ אפי' הפריש כשעורה פטר את העיסה, הנה כתב להפריש לכהן, וראשית זו, אפילו כשעורה. מוצא מדבריו צאח סיטוב שראשית זו שמתפריש לכהן היא אפי' כשעורה, וזה ודאי אין צו כדי נתינה. והנה כל ציניו עם בתשו' הוא כדי ליישב דעת רש"י (מנחות ע"ז צ') ד"ה ונליף מתרומת חלה, שפירש"י עם שהוא א' מנ"ח שהוא תמוה מאד, דהא שיעורי חלה אינו רק מדרכין, לכן העליא חילוק הג"ל דללחת ידי נתינת חלה לכהן צע"י שיעורא מה"מ. אומנם אין לורך לזה, דבלא"ה נוכל לוומר, כמ"ש צם' מנחה אש עם, דהא סממים חמנו היא שיעורא מה"מ. אומנם אין לורך לזה, דבלא"ה נוכל לוומר, כמ"ש צם' מנחה אש עם, דהא סממים חמנו היא שיעורא מה"מ. אומנם אין לורך לזה, דבלא"ה אין כדי נתינה אם כן הוי כמו מדאורייתא, ע"ש. ואף דהך חיכולא אינו צדור כל כך, מכל מקום ניחא לן למימר הכי מלתיפס פלוגתא צין רש"י גדולי ראשונים. וגם בתלמודא לא אשתמיט צשום דוכחא לאשתמיטין הך מידושא, דאף דלמפטר העיסה מנעל די צב"ש, מכל מקום למיפק ידי נתינה לכהן צע"י שיעורא. ולכאורה יש ראייה מחלמוד ירושלמי דלא צע"י שיעורא כלל, דהאח דתנן ריש פאה חלו דברים שאין להם שיעור, קמקשו צירושלמי למה לא תנין תרומה (ע"ש צר"ש), והא אחתא דיש לחלה שיעור מה"מ צברי נתינה מדכתיב ציה חמנו, אם כן ע"כ גט צתרומה דינא הכי יהיה, דצ"י כתיב גם כן נתינה ראשית דגך וגו' חתן לו (דברים י"ח ד'), אם כן הא דלמרי' חטה אחת פוטרת כל הכרי, היינו כדי לאשקיעה מנעלה, מכל מקום למנות נתינה לכהן צע"י שיעורא אם כן מאי מקשו צירושלמי למה לא תנין תרומה; וטרם עם לאשכותי כמה מידושא,

הא הקטני ונפיקרא ליתא, דבאמת תרומה צניי ציעורא דכדי נתינה לכהן. אם כן מוכח ללא צניי ציעורא כלל אף צנתינה לכהן. (והך חתן לו דרשו צו צנספרי אם וצחולין קלי"ה שיהא צו כדי מתנה לענין ראשית הגז שהחכר צהך קרא, וגם נענין תרומה אמרו עליו (שנה כ"ה צ') לו ולא לאורו. ע"ש צתום' וצתום' גפין כ' א' ד"ה דילמא. ויראה דמתה צהחכר צתרומה לצון נתינה סדרו רצותינו מקראתא לארובי מנייהו כמה ציעור כדי נתינה, כדאיתא צירושלמי (מוצה צ"ם ס"ד דתרומוהו ע"ג) אם מקרא דיתחבאל צעית האפה תמומר הסע"ס, או עקרא דתורה אחד אפח מן הצמט"ס, ע"ש וצרטי" (חולין קל"ז צ'). גם מנה דמקשו צתלמודא דין (חולין קל"ז צ') דלורייתא צב' האמר צמואל חטה אמת פוטרת כל הכרי, ולא משני דהא דלורייתא צב' אינו כדי ללחם ידי נתינה לכהן, והא דחטה אמת פוטרת כל הכרי הייט לסלוקי מניי אקורא דטיצלא, עיינ דלין ציעור. כלל מה"מ אף למתינת כהן, ומה שהעורר צהצונה ה"ל צקושיחו על צעל זית רענן וכתב שאין צייך צתרומה לצער כדי נתינה א' מוס' כיון שאין ציעור ידוע לכרי ציתחייב צתרומה וצאחו כרי צעור חלק ס' אם כרי של קצ או כרי של מזה כור דלענין ציהיה צו ציעור נתינה אין לומר כל כרי לפי מה שהוא עכ"ד. לא ירדתי לקוף דעתו צזה, וכי ציעור ס' מכרי היתה קטן לא יהיה הרצה יותר מציפור כ"ד או מ"ס מתעצת רבעים קומס, מכל מקום שאין דקרו לכהן ציעורא זוטא כדי נתינה, מכטיב ציעור ס' מכרי שהוא עכ"ס רצה מניי מוצא): (כב) ולא ותעשו את כל המצות. משמט לשון מקרא זה יראה עמי שלא קיים כל מנה עשה צתורה וסגן צאמת מהן מלעצומה צייב להציל קרבן, ולפי המקובל מרדל אין סיוז קרבן אלא צעפנר על מנה ל"ח ע"ס צה מעשה ו"ס על זרוכה כרת, וכבר הצעורר הרמב"ן על זה וכתב, פרשה זו קתומה צתמענה, ויטעו צה צעלי הספס לומר ע"ס סיוז קרבן על מי שלא עשה צצונג מה צטוה לצמות, ודצריסס דצרי רוח וכי, אכל סעמו צתסגרו ולא צתסגרו מה צטוה ה' אכל תעשו הסורו. או יאמר צתסגרו ולא תעשו מלותיו צמה צהצויר אמתם שלא לעשות, כי האניעות צלא חעשה יקראו מנה, כמי"ס כי חתמל צצנגה מכל מנה ה', וציפור הכתוב וכי חסגו ללכת אצרי אלהים אצרים ולא תעשו דבר מכל מנה ה', כי המורה צאלוה זולתו כבר צעל אצלו כל מה צטוה השם הכבוד, צין צמנה עשה צין צמנה ל"ח, שאם יש אלוה זנתו ירחו ומלותיו וכל סציוז צהם אינו כלום. עיינ דצריו צקלור, (יעו"ס לשונו צצאור יותר, ואצרו ד"ה הלך כ"ה"א), ולצריי פי כל המנה צום מנה כמו דורטי ה' לא יחסרו כל טוב (תהלים ל"ד) צום טוב, וכן מציני ולא תעבדון חדא מכל שקוריא היליון; הנה צכל הדצרים האלה אין לשון המקרא מיוצב סיוז לפי דעת רצותיני דצעצורת איליים לחוד קרא עשתעי, לכן נראה לי ידענו כי מלת כל הרחחו לחומר הקף הדצרים הפרטיים הכללים צמין, חה על סני דרכים, אם על הכלל והמקוצץ המתעטט על כל אחד מן הסלקים, כמו וירא אלהי את כל אשר עשה, אם על הכלל והמקוצץ צנתי מתחלק אל הפרטים, כאלו נאמר. כל עשרה נקראים עדה, הנה אין כל אחד מהם נקרא צום עדה רק כלל העשרה, ומה (קבלת ה') יחרון ארץ צכל היא, יראה יחרון מדינה זו נגד מדינה אחרת חלוי רק צכללת ההנהגה, אף אם לא תהיה מוסדרת על ד' היותר טוב צכל פרטיה, ואינה מנוקה מכל חסרון צכל חלקיה, הנה יצאחר מלת כל כפי מוצן מלת כלל צכסל למ"ד הסעל, כמו כלית יוסי (אינצנגרף אללער טאנהייטען), (עיינ פרשת נצבים ס' וכתבת עליהן את כל דצרי התורה), וצמתי דרכים האלה יצאחר לשון כל המצות הגאמרות צתורה, אם על כללת וקצולת המנה המתעטט על כל אחת מן המנה (יעדע), אם על כללת וקצולת המנה לצד, הצלתי מתעטט על פרטיהן (אינצנגרף), ואצרי טקנלת מלכות שמים והצקת ע"א הוא כלל כל המנה, לכן נקראו צום, כל המנה, כצפרי (פרשה זו ס"י קפ"ו) אחרתם את כל מנה ה' זו פרשת שמוע, לא וראה אחי פרשה ע"ס צה מלכות שמים ומיעט צה ע"א אין אחת מנה אלא פרשת שמוע; ואמרו צמדעס רצה (רי"ם סדר ראה) צמור תסערון את כל המנה האת, מהו את כל המנה האת א"ר לוי זו קריאת שמוע, רצב אמרי זו שנה שהיא עקולה כנגד כל המנה צתורה, כדאמרין צעלומא כל המנהל שנה צפרסוקא כאלו טוסר צכל המנה כולה; ואנה אף שלא שמועו צתממד הקודם מפי הצבורה כ"א אצני ולא יהיה לך לדעת רציל, צכל זאת אמרה תורה (יתר) וידבר אלהים את כל הדצרים האלה, כי עמי דצרות אלה להיותן קבלת עול מלכות שמים והצקת ע"א, שמה כלל התורה והמנה ויפודס, קראן הכתוב כל הדצרים ר"ל כלל הדצרים (אינצנגרף אללער ווארעטע), ועיינ צפרי (פרשה נשא פיקקא מ"ב) רבי אומר וידבר אלהים את כל הדצרים האלה לחמר, ואומר אחת דבר אלהים שמים זו שמועו, וצדך זה יצאחר גם מנה"כ (דה"א ר"ע) כי כל צמטים וצארץ דתרגומו לחסיד צעמילא וצארעא (פמוצה צתקיו חיקון כ"ב ד' ס"ז וצתקון עיינ דף ס"ז צ') יצאחר מלת כל על הכלל, והכלל הוא אחרות כל פרטי, כי כל הפרטים מתאחדים

חוף הכלל, והנה כל פרט מפרטי הצרכים שצטולם הגשמי הם לרורים ואגודים זה זה חלק זה ונקשר בחלק אחר ומונו עד שכלם יחד הם עלם אחד שלם בחכמית האחדות, הנקרא צפי חכמים שלשלת הכריאה, וכן צטולם הרומי כל פרטי כמות העליונים, לכל אחד מהם יש שרש, ושרש לשרש גבוה מעל גבוה וכולם תלויים ומשתלשלים ומוקור העליון מד' אותיות רוי צ"ה עד שכולם לרורים ואגודים כחלקי השלשלת (עמי"ש צפ"י כי משא ל"ב כ"א ולגת על ה"כ) ואמר כי כל צממים ונאחץ כל פרטי הנצחיים שצממים ושנאחץ הוא ית' כל שלהם כלומר הוא אחדותם, וכולם יחד הם עלם אחד בחכמית האחדות, והוא ית' הסבה הראשונה לכל המסובצים והוא המוליסם, והוא ח"כ כלל הנמצאות, לכן יחואר צמם כל (אינצנגריף אללער) ומוה מלה כל השני שצמקרא (האליס קי"ט) כל פקודי כל ישרתי, כלומר כל פקודי ה' שהוא כלל כל הנמצאים (עומכרשצי חרומה קל"ד צ') וכן ראשית כל זכורי כל וכל חרומת כל (יחזקאל מ"ד) וכן זכור כל מצני ישראל (צהעלותך ט' ט"ו) ואין לורך להוסיף שם מלה איש, מעשה גם את כל הנזרות האלה דקרא דילן פי' כלל המלות האלה (אינצנגריף אללער סערפליכטונען), ואינו ומתשטט על כל אחת מן המלות, רק על המוקצן והיסוד של כל המלות שהוא ע"א, ומלות ולא חששו לחומר קרא לא קשיא לן, כי שרש עשה הורחשו ג"כ על קיום הדבר, את מחמר מרדכי חסתר עשה ר"ל קיימה, וכמו וישם אלהים את הרקיע דפירש"י חזק וקיום, וכן לעשות ע"ה (ישעיה למ"ד), וקראה המורה צמקרא חמר מינעת הפעולה צמם עשה, לעשות את יום השבת דפי' לקיים מלות יום השביעי, וכן כאן ולא חששו ולא חקיימו, כלומר תעבור על המלה הכללית שהיא אחדות ה' שהיא אנכי ולא יהיה לך, הנה נחצתה קבלת רז"ל צייצו צמון המקרא על מכונו צלמי חופשת דברים; ומלתי צמפרי (פרשה זו סימן קי"א) נאמר כאן כל ונאמר להלן כל, מה כל האמור להלן צמ"ז מדבר אף כל האמור כאן צמ"ז מדבר, ע"כ. לדעתי גז"ש זו היא עם מלה כל האמור בפתיחת עשרת הדברות, וידבר אלהי את כל הדברים, וכמאמר רבי בצפרי לבעיל, ופי' מה להלן ע"כ פירושו כלל הדברים האלה והוא ע"א, אף כאן פירש מלה כל הכלליות, ומ"ש. וזרע אברהם פי' כל האמור להלן, היינו ל"ת לך פסל כל תמונה, ואין זוה טעם, והא דהויא הכחוד איסור ע"א צלשון שלימה ולא אמר צלשון חיוז "וכי חשבו לעבוד אלהים אחרים" ל"ל לפי שר"ה לכלול שני מיני ע"א, העובדה בצפירת עיקר אלהותי ית', והעובדה צמיתוף שמשחק שם שמים וד"א, לכן צמר צלשון שלימה "וכי חשבו ולא חששו את כל המלות" ר"ל שלא יקיים מלות קבלת מלכות שמים, וזוה נכלל גם עבודת השיתוף כי צעזרות א' והאמנעיים פורק עול מלכות שמים, וקבלת עול מלכות שמים הוא כלל כל מלות המורה, ועל זה אמר "וכי חשבו ולא חששו את כל המלות" ר"ל כלל המלות, כלומר לא חקיים מלה אחת הכוללת כל שאר המלות, והמורה הכוללת הוא דבור הראשון מעשרת הדברות אנכי ה' אלהי גר' שהמכוון זו צדק כלל, שהוי צ"ה שהוליו מנארים הוא לצדו האלהי, והיינו קבלת מלכותו עלינו צלמי שום שיתוף כח אחר מן האמנעיים, והנה דבור זה אנכי היא אינו מכלל מנין המלות לדעת הגאון ר"ש צבל הלכות גדולות, וכ"ז הראצ"ע ור"א, כי לדעתם דבור אנכי ה"א אינו אלא הקדמה לכל המלות והאזהרות להודיע מ"י הוא המדבר אתם שאינו מלאך ולא שרק כ"א הוא צ"ה לצדו צעזמו וצבדו הוא הוא המורה עליהם את כל המלות, ולפי"ז ענין קבלת עול מלכותו ית' עלינו לא צא צמלה דרך לוי רק צדק הודעה ודבור, אמנם אחר כך נלחנו גם עלי' כמה פעמים בחורה כמו שמע ישראל ה"א ה' אחד, לכן אמר כאן חרי ליסנא דבור ולווי, "אשר דבר, אשר ליה", וטעם המקרא שצטונג לא יקיים מלה אחת הכוללת כל המלות, והיינו שלא יקבל הענין הגדול הכלל צענין קבלת מלכותו ית', שחיוצו צא אלינו חסלה מדבורו ית' צמוצני צמעמד הטורח צמ"ת, וגם התחייצנו זו מלד לווי, והא דקסר קרא להודיע שצנין קבלת מלכותו ית' לצדו צא אלינו מלד דבורו לצד הלווי, ל"ל טעם הדבר, כי עבודת השיתוף, אם אין דעת העובד להוליא א"ע מרשות אדון האדונים צ"ה רק מרמה שזו כבודו של אל עליון לשנח ולפאר את לנאי מרום שמשמשים לפניו ית' צמרומים, אין צמחשט השכל הכרעה לאסרה, ול"י שהוא ית' אסרה לישראל שהוליסם מונארים ומעשה להם הנפלאות האלה, אליהם ל"ה שלא יעמדו חמת ממעלת לנאי מרום ושלא יעצרו לזולת מן האמנעיים אף צמיתוף אף שלא יעשאו כ"א לכבודו ית', ומעטעם זה, אמר הר"ן צדרוש החשיצי אמור רבותיף אנכי ולא יהיה לך מפני הגזרה שצמנום, ומפני שהשכל הוא שופט הספק נשתי אלו המלות הולחנו צמנום מפני הגזרה (יעו"ש דבריו הטכונים מחד ללא כרמ"ס), ולכנה זו עממה, כאן צענין קבלת מלכותו ית', שהוא הספק הגמור מע"א, הוסיף להודיע שצמלד הלווי עליו היה ג"כ דבורו עליו צמרום המעמד, והנה פרשה דילן נאמרה אחר פ' נכסים וחלה שנאמר צהן כי תצאו אל ארץ מושבותיכם, כצואכם אל הארץ, והיה מוקם לטעות דמגנת ע"א אינה נוהגת גם כן אלא צאריך, וכענין כל הדך צמוץ לחאך

לארץ דומה כאין לו אלוה וכדומה מן הטעיות, לכן הוסיף קרא לאומר "מן היום אשר טוה והלאה" להורות על תמידיות מזה זו ושאינן הבל זה בארץ מן האלמות ובזמן מן האומנים. כן כ"ל ציבור כפל ויבור לשון המקראות האלה: (כ"ד) טעני העדה. הם הצ"ד הגדול של שבטים ואחד הראויים להוראה. מיט מעיני כמ"ס משור עניים מלנקת אצויבים שהיא מ"ס הסבה, מנסת שור מנסת אנקת, מנסת עיני העדה, כלומר מנסת הוראהם שהורו לעם לאומר עד"מ מותרים אחס לברוע לע"ז בלא שפוט ידים ורגלים. ודבר זה שהורו עשה העם שהיו מדמים שהורו כדת ולזה קמחו על הוראהם, וה"ס נעשה לשגגה, כלומר העם עשה את הדבר לשגגת הוראה צ"ד. למ"ד לשגגה כלמיד נפו לקולם, מקול נפלם רעשה הארץ (ימימי מיט כ"ה), כל"ו לנסת שגגה, נעשה הדבר מן העם לפי שגגנו הצ"ד והורו להם הימר עשיית דבר זה, והעם קמחו על הוראהם. אמנם יש עוד תנאי דבר זה, שלרין גם שגגת העם העושים, כי אם היו הצ"ד שוגגים צהוראהם, והקבל ידעו שטעה הצ"ד ושאינן ראוי לקבל מהם, ואף על פי כן עשו אין כחן מיוצ קרנן, כ"א שהעם העושים היו ג"כ צגגה, ועל זה לאמר אשר כך כי לכל העם שגגה. כ"ה ציבור לשון המקרא לפי המצואר בכתובות התלמוד ר"ש הוריות, וצ"ע מתוכנם מלת לשגגה צשלו נראה שהוא ט"ס וז"ל צשלו כצאוקלם, דאם לא כן יסבר שגגו צ"ד צהוראהם: (כח) בחטאה בשגגה. איתא בפרסי להוליא את דקדוקי עברה זרה, יסוד דרשחם על מלת צחטאה, שהי"ת בפרג"ל והי"א נחה עפ"י המסורה, שזה יורה שאינו המקור מצנין הקל והי"א לכנוי כסתרת על הנפש, דאל"כ היה ראוי הפ"א בק"ת צחטאה והי"א צחטיק, עכשיו שהי"ת בפרג"ל הנה הוא שם דבר של חטא, כמו חטא ישאו, אית צחטאו יומת, והי"א הגמח היא הנוספת צשמות להגדיל הדבר ולחזקו, כמו ישועתה, עזרתה, שהי"א הנוספת יורה על מחק הישועה והעזרה, (כמצואר אחת הצרכה ל"ג ט"ו, וצחטה לראש יוסף, וכמו עווה זה צחטפה (ז) ועם צחטאה, צחטא מזור (איינע וויכטיגע זינדע) ולהורות שחיוצ קרנן חטאת אינו אלא צשגג צגוטו של ע"ז, להוליא צשגג צמה שאינו אלא דקדוקי ע"ז כגון הגנפף והמנפק, שאינו אלא בלא חטאה, כדאיתא בפרסיהן פ', שאינו חייב צשגגתו חטאת. והנה הטעמא צחטיבת צשגגה הוא מוסקי יורר מן הצדיר צחטיבת השוגגת, זה יורה לחיבות צחטאה צשגגה הוא מלאמר מוסגר, ושעור לשון המקרא וכפר הכהן על הנפש השוגגת לפני ה', ובמלאמר המוסגר יבאר שאינו רק צשגגת חטא מזור: (כט) תורה אחת. לפי דקודם גירותו היה חייב מיתה צעברו על אחת משצב מלות צ"ג אף צשוגג, דאזרתן זו היא מיתתן, כמ"ס רש"י (מכות ט' א') גר חוטב או נכרי שהרגו נהרגו ואפילו צשוגג צשוגג צשוגג צני נח לרין את הוראה, לכן אח"י קרא ללמדנו דכשתגיייר אשתי דיני וכוון כיצחאל ללא למייצ צני צשגגתו רק קרנן. ולדעת הרמב"ם (פ"י מנולכים) דצ"ג שגג צחטא ממלוותיו פטור מכלום, דנהי דהתראה לא צני לחייבו וכל תקום לרין שנרע שעשה הדבר צחטא וצכוונה שמוכח מתוך מעשיו, אבל אם מעשיו מוכיחין דהוי שוגג פטור (ע"ש צלח"ת) וה"ל הרמב"ן צחטאו ריטצ"א שם צכוונה. אחי קרא דידן ללמדנו דנגירותו חייב עכ"פ קרנן על שגגתו, אי נמי יש לפרש שגגה דקרא צמומר מותר, דכן נח שלא ידע דע"ג אסורה ועצד נהרג (רמב"ם שם כרצ"א) והגר (שנתגיייר צין הנכרים) ככבר שאין ע"ג צחורה אינו חייב רק חטאת (שבת ע"ג צ' צשאר מלות שגג בלא מתכוין חייב ומוקמי' ליה צע"א וצמומר מותר לרצ"א. ועיין סנהדרין פ"א צ' כהן משוח צאלילים צשגגת מעשה ומוקי לה רצ"א צמומר מיתר לגמרי) — והנה צספרי כאן אמרו. מורה אחת יהיה לכם, ליחיד ולנשיא ולמשוח, פ"י אף על גב דצשאר מלות שמיצין על זדוין כרת ועל שגגתן חטאת, אלו השלשה חלוקין בקרבנם, שהיחיד מציא כשנה או שעירה, והנשיא שעיר, והכהן המשוח שר, כמצואר צפי ויקרא, וכל מקום צשגגת ע"ג כלם שוים להציא שעירת עזים (עיין הוריות ט' א') על זה אמר כאן תורה אחת יהיה לכם, שהשוו כלם לקרנן זה. ללא יחא להו לרצותינו לומר ללא אחי קרא, רק להשוות הגר לאזרח לחוד, דאם כן מלת לכם מיותר לגמרי, או דהוי ליה למיתכח להם צנכתר כצרישא צחוטם (לא צחוטכם) ומדעני קרא מנסחר דרישא ואמר צפישא לכם צכוונה, זה יורה לחתי להשוות גם אחריו מלצר האזרח והגר. — ואיתא עוד צפנפרי. האזרת צבני ישראל, למה נאמר שהיה צדין ישראל נלעוו על ע"ג והגרים נלעוו על ע"ג אם למדתי ישראל צמציא על שגגת גבולים אף הגרים מציאים על שגגת גבולים ח"ל האזרח צבניי ישראל מציא על שגגת גבולים ואין הגר מציא על שגגת גבולים, ע"כ. והדברים תמוהים דמקרא מפורש לפנינו הפסוק, וז"ל דפרי אח"י כמ"ד (יצמות מ"ח) מפני מה גרים צזה"א מעונין ויסורין צאין עליהן מפני שלא קיימו ז' מלות צ"ג קודם גירות ונפרעין מהן כדי למרק צוונתם, אלמא דהגר איתכחו צדיני שמים על מה שעבר מקודם (עמוס) סנהדרין ע"א צ' ד"ה צן נח) והיה עולה על הדעת שיציא עכשיו על שגגתו צגלולים קודם גירותו (כמו שמתייצין אחר מיתה אשר גירות כשהגר ישראל קודם גירותו) דחי עצידי אשתא צר מיוצ קרנן הוא, זה אחי

ספרי ללמדנו למסרו על מה שקדם. ובארע חזרהם הלך צדק אחתה נזה: (ל) ביד רשה. רשי
 פי צוהר, ולא מלינו מליה זו חלל שאר מזירין, והיה יוצר נכון לומר והנפש אשר חזר לעשות,
 כמו וכי יזר חים על רעהו להרגו, והוא ח"ב כהן ציד רעהו להכרות לכל שאיננו ירח מה.
 ולדעתו הוא מונקן הרים יד במלך (מ"ח), שהיה מליה על המורד במלכות, וכן המוצר על אמת
 ממותה ה' צוהר לא מלך חקיעת הילך רק מלך פריקת עול, שאיני רוצה לקבל עליו עול מלכות
 שמים ולשמוע אל מזותיו, כדרך המינים והאפיקורסים הסורקים עול ממות ה' מעליהם, הסופשים
 ומורדים במלכות שמים, על זה אמר והנפש אשר העפס ציד רעהו (עמפארוגסווייזע) ריל מלך
 פריקת עול; ואין זה חומה לשאר מזירין שים זהם כדל צין עברה קלה לממורה, והעונשים
 נכדלים אם מלקות אם מיתה, אם כרת, או פטור מכלום, אבל זה המוצר מלך פריקת עול,
 ושום ומורד במלכות שמים, כחוב אח ה' הוא מנדק, שמשיר מעליו ומשפלת חזק הכל יח
 ואינו שומע למזותיו, אך זו כדל צין קלה לממורה ואפי' לא עשה חלל קל שבקלות דינו להענם
 זכרה זהיותר שמו, ולכן אמר פסם והנפש אשר העפס, ולא זכרה מה עשאה, כי על כל מה
 שהעפס אפי' זון הקלות: (ל"א) כי דבר ה' בזה. אין למרע נאמר זה כנתינת פסם, למה הוא
 זכרה למי שזנה דבר ה' כי כנר אמר מקודם לזה את ה' הוא מנדק שהוא עון יוצר גדול ממנו,
 אבל מלה כי הוא לחלוי, כענין כי הפגע שור חוינד, ומרגומו (וועגן), ונגד מה שדבר למר' זה
 זפורק עול זקום ועסה, דבר זמקרא זה זפורק עול שזג ואיח לנד, לכן אמר ואת מלתו הפר,
 כי לשון הפרה היא זמול מקיום מעשה, כענין ומסדי לא אפיר מעמו, הפר כעפך מעמי, וכן
 הפרה נדרים שענינם המניעה והזמול מקיום מעשה, וכן חרז' (פנסהדרין ל"ט) ואת מלתו הפר
 זה המפר זריתו על חיל (ע' ר"ח י"ו קרקפתא דלא ענה חסל'ן ונתח' סס), ושם המקרא
 המרע עלמו מקיום מרע מלך צור דבר ה', שזמבטל מרע שזג וח"ח מלך צור מלה, גם ע"ו
 המעירה המורה לעשו זכרה, והנה מה שפיים הקרא עונה בה הוא פתוח מלך, כי מי לא ידע
 שהמנדק והזנה דבר ה' עון גדול, והיותר חמור שזבל כ"ק לא הסכר רק לשון עון, ורק כאן
 אמר עונה זמקפת ה"ח, וריל למה שלמדנו מדברי רשי' שזמקפת ה"ח הנה זפורק פסם ירה
 לגדל ולפוק, ע"י לך לך זימחנה לו לזקא, ויזאלה והדנה אשר זיאר ממה, כמ"ס (זמחם ז')
 רכנה רוב רכז, ה"ח יתרה הוסך הלשון לכמה מרכוזות, וכן סיד אשר מלחמה זנה (ימזקאל כ"ד)
 זיהם רב, וכן (ימזקאל מ"ז) למינה שהיו דתם לשון רוב מינים, וכן (ישעיה ר"ח) כל חמחה
 הענתי, חמחה לא תסיק ה"ח והוא לשון חמסה מרובה, וכן (ירמיה ר') כרתו עלה לשון הכנה
 עלים, וכן דנה לשון הכנה דגים, וכן כאן, עונה, להגדיל ולחזק, ולהודיע חף שאין זה חלל שזג
 ואיח, מינו מלך שהוא שורק עול המורה ממתה ציון דבר ה', הנה הוא עושה עון גדול, לכן
 רחוי להענם שזמנה הממור: (ל"ב) מקשש עציים, מקשש פעל מרובע זון הכסולים, הקש הוא
 התנן הדק או הפליים הדקים, ונגזר ממנו מקשש כלומר לקיחת הדגרים הדקים התנן או עליים
 (ר"ס צ"ח). הנה על הלקיטה לזרה לא התחייב מיתה רק על חוספו אחסם יסד, והמלסך זכרים
 המפחחים יסד הוא מללכת ממער; או שנתחייב מיתה על המכרתו אחסם שזמנה לקיחתו ל' חמות
 זרה"ד (כזשזח ל"ז); חמנם לפי"ז עיקר החלול אינו מחבר זמורה, וזמחתיחא חנא מקשש חולם
 זון הקרקע הוא, לרעה זו מלה מקשש הורחתו החליטה והפקירה זון הממוצר, דומחא לזה (ימזקאל
 י"ז) ואת פרי יקוסם שפי יקולץ זמלוק זמסר"ץ, ומשמש זה אמר (חידו כ"ח) וכרס רשע ילקשו
 כמרגומו מכספון (והמפרשים פס נדסקו זמ"י), ומזה הונח לרעתי פס מלקוס על המער היות
 קמוך לקליטה ומרגומו (אָרנטערענגען), [וגם זזה זמרו זעלי לשון דרך זמקוס]. וזלשון ערבי
 מלה קשה ענין חתיכה חומית (דזעכטלעזארזייט), וכל לשונות של לקיטה יורו גם על החליטה
 זון הממוצר, וארזה כל עוברי דרך (מהלים פ') ומרגום וארזה ומכספין, (וכרמך לא חמור ממוצר
 לא חמסם ע"ס רש"י), וכן לרעות זנגים וללקוט שופנים (שה"ס ה'), ומשז עיך ממוצרם מלקט
 חער, וכן זלשון משנה הלקיטה היא הקליטה זון הממוצר, (כזשזח פ"ב) המלקט עליים חם לחקן
 את האילן וכי, וזהו יסח חניצ'ע מקשש עליים חלם ועקר, ואוקלם שחרנם מנגז חער, הנה זגינה
 זאחתי אין ענינו הלקיטה והאסיסה לזרה אבל יורה ענין חתיכה, מנגזין זון הסלר (זינה ל"ג),
 זיקלא ועזר גובי (ז"ק ל"ו), הנה לפירוט זה עיקר החלול ממוצר זקרא: (ל"ג) המוצאים אותו
 מקשש, שמתרו זו ולא הכיח מלקוטם והמתרו זו (רש"י ומספרי), דלם לא כן המולאים אותו ומקשש
 עליים למה לי, הכי כתיב וימלאו חים מקשש עליים, והיה די לומר ויקריבו אותו אל משה,
 ושיטתו דלפי ויקריבו מולאים אותו דכתיב לעיל מיה קאי, חלל הכי קאמר ויקריבו אותו מולאים
 אותו, עורו ומקשש ולא הכיח מלקוטם (רל"ס); וכנסהדרין מ"ח פירשי' מקשש עליים לא נאמר
 חלל מקשש, לאמר קראוהו ומלואו היה מקושש, ומה טעם חלוי זכך חלל שהמתרו זו ועדיין
 היה

היה מקטש. אמנם דבריהם חלה יחבנו אם כבר היינו יודעים ומקום אשר סיוח ההחלטה, אז היינו יכולים לומר, כי יחורף דקרא חתי' לחשמעין שלא הניח ומקוטש גם אשר ההחלטה, אמנם לתם דמחרינן שם בנסהדרין מנין להחלטה מהי' חנה דכ"ר ישמעאל המולאים ארשו מקטש ענים, דעיקר סיוח ההחלטה מהך קרא יליף, לא הזינותי מהיכן נפקא ליה, דילמא נה' לחשמעין סומ' יחית' דהוי' נהך גברא שלא התנוטש מלהניט הקטיסה גבר הכואים אמנם החלטה שלא ידעוה ערן ומקום אשר לא היה. לכן ר'ל צדעת רבותינו, מדלייחר ליפנה דקרא, לא פירשו מלת המולאים לשון הסגת דבר ופגישתו (פירשן, טרעפפפן), כמו ומלטה את רעהו, רק פירסוהו לשון הסגת שכל (צעגרייפפן, ערקלארען) כמו שדי' לא מלאטרו, אשרי אדם מלא סכמה, הסתק אלוה תמלא, ומלא חזי ער ממות, וגם יש בלשון מלא גם מקרה העונש (צעטרעפפפן, ווידערעפפפארען) כמו החלטה אשר ומלאטרו, צרעה אשר ימלא את עמיו, והארותי להם למען ימלאו (ירמיה י') דחגורונו צדיל דיקבלון פורעוהו מוציאן. הנה משתי הארות האלה פי' רבותינו מלת המולאים ארשו, וסעוהו הסיוהו והזינוהו העונש אשר יקרשו (מלאכעען חיים' דאם צעטרעפפפארע צעגרייפפליך) שהמלל שנה מיין מיתה, והיינו החלטה. מדע שמתלה המולאים עלמו היכסת רבותינו, שמהלטים גם במקום אשר צדק זה, כי אמרו בצפרי כי ימלא חיש גונב נפס (כי חלא כ"ד ז') ימלא צעדים והחלטה, וכן כל ימלא שנתורה, וכמ"ש גם רש"י שם. וכן אמרו בצפרי, כי ימלא חיש שוכב (שם כ"ב כ"ב) ימלא צעדים, וכן צמחלח ע"ש גונב חיש ומכרו ומלא צדו, אמרו ומלא חין מליאה חלא צעדים. והצנון עוד דלדך הספסו מלת ארשו השני מיותר לגמרי כי היה די ויקריבו ארשו המולאים אל שם גו', אמנם לדרך רבותינו יש למלת ארשו השני ציחור אשר, ארשו אכאשון הוא מלת הכתי לנסתר (חיהן) וארשו השני הוא מענין וארשו מרצות קדש, העירתי מלשון מלשון מלשון (ישעיה מ"א) סגידו הארשית לאמור (שם) שפעמים ענין ציאה, דבר הבא לעתיד (דלס קאומעארע, דיש פלנגע) והצנתיים ישמרו לשון ציאה על השכר ועל העונש המעשותים לבוא על הלקח והרשע, אשר ומחרן חבולתה (משלי ג') על השכר הבא על ההמנהג ע"י סכמת התורה, ואמר על עונש הרשע תבואת שמתו ישנע (שם י"ח) ומענין זה לשון ארשו השני, וסעם המולאים ארשו, האנשים שהודיעו לו והסיוהו לדעת את העונש המעוהר לבא על המלל שנה על ידי קטיסת ענים מן המסובר (דיש חיים צעגרייפפליך מהכעען דען ערפאלג) וארשו ר"ו שבסוף מלת ארשו, הארשתי כמלת של, כמו צנו לפור צנו צפור, שפעמים צן של לפור של צפור, וכן למענו מים, ופיתו ארץ (צראשית ח' כ"ד) שפעם למעין של מים, ופית של ארץ, כמבואר שם, כן ארשו מקוטש ענים, ארש של מקוטש ענים, וסעוהו עונש של מקוטש המעוהר לבא. (דען ערפאלג דעם הפללאצצרייפפעם). — ואם תשאל למה צמר הכתוב להזיח ענין ההחלטה והודעת ענשו בלשון המולאים ארשו, ולא צמר בלשון היותר צבור, המודיעים לו עונש מקוטש, ר"ל שנה הכתוב בלשון זה לכלול עוד חכמי הכרמי למחוייבי מיתה צ"ד, ללא די בהחלטה והודעת העונש למוד, כי לרין המחוייב לקבל החלטה זו, ואמר על מנת כן חזי עושה ויתיר עלמו למיתה (כנסהדרין מ"א וצנתיים כ"ב מנסהדרין), וננין זה ככלל גם כן בלשון המולאים ארשו, מלת ארשו יבואר למ"ו מלשון יארשו לכו האנשים (וישלת ל"ד ט"ו) שערשו את כמבואר שם, ומה וקשרתם לאות על ירך (צא י"ג ט"ו) שפעמים לשון החלטות, (חינויולליגען) ולשון מולא ישמש גם על היות דבר ע"י פקירה, כמו ומולא חזי מר ממות, וסעם המולאים ארשו לפי"ו, מקרו ומלאוהו מחלטה להיות מקוטש חף שנתודע לו ענשו. ודע דמדרש איתא דהמקוטש לשם שניים כתבין שהיו אומרים ישאל כיון שגנז עליהם שלא לכנס לארץ ומעשה מרגלים שוב חין מחוייבין צמחית עמד וסלל שנה כדי שיהרג ויראו חסדים (תוס' צ"ב קי"ט ז' ד"ה ע"ל) וקרוו לזה אשר יציע צמחיתו צמחי קלה, (וארין טענה צמלת המולאים שהיא עוהר, דכבר הרמיה לדעת כמה פעמים עומדים ויולאים, ע"י שגלס פי"ו ח"ה אל ילא חיש ממקומו): (ל"ד) כי לא פרש. צנתיים העיוותי נקרא חתוך הדין הפרכה (צעשיי), וכן לפעם להם עפ"י ה' (ויקרא כ"ד י"ב), כי קודם פסיקת הדין יחרגו צמחית הדין כמה פעמים לזכות ומהה סכים למורה, ועדיין הדבר חללו צפסק לארץ הדבר טענה, אך אשר ששקל כל אופני הסותר והסיוב צפלקם שכלו ודמיונו היצו, והוליא ארשן אחד מכל שאר האופנים לחתוך הדין על ידו יסול על זה לשון פרישה (ענטשייזונג), דהיינו פרישת ד' אחד מכל שאר לדדי הקיום והסלילה המיוב והפסור (רש"י). ורש"ל בהצדלו צין שלשת השרשים פרש צמר פסח כתב, כי הפירות הוא להודיע הצלתי נודע, לפרות להם על פי ה', כי לא פורש מה ישעיה לו, וכן ויקראו צפסר תורה חלקי' מעורש, שהודיעו ומשמעות הכתוב לעם הארץ אשר לא היה מנין, מכאן אמרו מעורש זה חגורם. והצנון על אשר ומלאו צמקלל לפרות להם צננין קל, ובמקוטש כי לא פורש צננין חזק, והפעם כי צענין המקלל לא היו יודעים דבר מדיו, לא אם הוא מיין מיתה ולא

צאיזה מיתה יומת, והנה הגיחוחו במשחר לפרוש להם עפ"י ה', ש'ודיעם בהודעה פשוטה מה יהיה דינו, אבל המקושש יודעים היו שחייב מיתה ולא ידעו אחר מיתה, כי לא פורש בשלמות מה יעשה לו, וזה הפיעל להנות על מחק הפעולה ושלמותה: (לח) ועשו להם ציצית. אין זה לוי כי באמת אין חיוב לקנות בגד כדי לעשות צו לינית (כמבואר בפרקים וצא"ס ס"י וס"י כ"ד), אומנם המכוון צוה כמו ועשיתם אשה להי' (לעיל ע"ו) שאינו לוי אלא כשתעלה על לבבכם לעשות אשה להי' (ע"פ רש"י), וכן כאן ועשו להם לינית הכוונה כשיהיה להם בגד הממיינת וירנה ללבשו, לבציה זו אקורה להם עד שיעשו צו לינית; ח"ל המינוך ודע שאף על פי שאין חיוב מלה זו מן התורה אלא כשיש לו לאדם כמות ד' כנפים, כמו שאין חיוב מלות מעקה אלא צמי שיש לו בג, אף על פי כן הזהירו בן חכמים במורה זו הרבה ואמרו שראוי לחזור עלי', ע"כ. ומן המיתה על ר"א שכתב ועשו להם לינית שיעשו עכ"פ בגד מד' כנפות ועשו צו לינית לשלול טעות האומרים שאם ירנה שלא ללבוש מלית צד ד' כנפות אינו חייב במלת לינית, ע"ס. ודבריו נגד הלכה שבדינו: ציצית. שם יין לרש"ס הונח על הלמה שהוא עדיין בהתחלת לחמו מן השמש והתגלותו לחוף (שפרקלינג), ובלשון מושאל יורה גם כן על עלימות עין במקל כדי ללכות היטב, כמו מלץ מן המרכים (שיר השירים ז') והיינו שנתמלם את העפעפים עד שלא נשאר התגלות העין אף במקלה, שהוא כענין התגלות הלמה רק במקלה, ומלשון הללה והסתכלות נגזר שם לינית של בגדי הכוונה, ולינית של בגדים, כמו ועשית יין זהב טהור, והיינו טעם המונח בגובה הראש שהכל מתחלץ בו (שויאלבעך), וכן לינית הבגדים דהיינו להסתכל בהם (שויאלבעך) כמ"ס וראיתם אותו, והנה במקום אחד יקרא יין אף על פי שכבר ילא כל הלמה כולו, והוא יקמני בלינית ראשי (ימקאל ט'), והיינו השערות הלוונחות מן הראש, והטעם שאמר כאן לשון יין אף על פי שכבר גדל, לפי שאין צעור הצער חלוקי ענינים ומעמדות בצמיחת למיחותו וגדולו כמו שיש צעור למחים, שכל שאר למח בתחלה הוא יין אחר כך נעשה צעל עליים וענפים, אחר כך מוילא פרס ועושה פירות ומחיצט וטופל, ומכל אלה הענינים ושמו המעמדות אין גם אחד צעור הראש, שהוא לאמר שגדל הרבה כמו שהיה בתחלת למיחותו, אין נוסף בו שום איכות מדט, לכן יסול עליו שם יין תמיד, אחר שלא נעשה בו ענין מדט, ומאחר שתחלת איכותו יין שוב אין כאן קנה שיהיה נעמק מזה השם להיות נקרא בשם אחר, ח"ס (מנחות מ"ג) ועשו להם לינית, אין לינית אלא ענף, וכה"ל ויקמני בלינית ראשי, ולכאורה יקשה ענף מי זכר שמו, שהרי צסקוק שהציא ראה ממנו לא נזכר שם ענף כלל, אומנם הענין שנקראו השערות לינית ע"ס הלמיחה שמונחות מן הראש כענין הענפים שמונחים מן הקנה והסדן של למח, וכמו שנכלל הלמיחה הלמה גופו למח וממנו שוב מונחים הענפים כך צעור הראש הנה הראש גופו מונח ושבו השערות מונחות ממנו, שהראש הוא כסדן האילן והשערות הם הענפים; לזה הביאו רמב"ם מן לינית הראש ללינית הבגדים, שצריך שילא מן הבגד גדיל והוא נמשך כקנה של למח וכראש הצע"ם, ומן הגדיל לרדף שילא שוב ענף דהיינו החוטיין הכבדלים והמתפללים לכאן ולכאן כענפי הלמה וכשערות הראש; אלא לפי שנלשון יין לפי הוראה הראשונה תחלת מיתה הלמה שאינו צומח והוא אלא משהו, אמרו גם כן (מנחות מ"א ע"ג) אין לינית אלא משהו והיינו שאין לרדף להיות גדול כל כך כ"א כלמה בתחלת למיחותו שנקרא יין בהנחה ראשונה; וכן איתא שם גם כן אין לינית אלא יולא, על זה שאין לינית אלא יולא לא הביאו רמב"ם, כי הוא מונח ומיילא שגזרת יין מן ילא לשון יליחה (וטרט ילא רק הגד"י בלבד המורה בהנחה ראשונה על יליחה מדרב, וכבר נמלא לשון ילא צלי יו"ד כמו לא מן התצה, ללאת כלאת, הנקרא אלל המדקקים פסרי פ"א, וימלא ג"כ צלי אל"ף שקראו המדקקים נחי ל"א, כמו היא מולת (בראשית ל"ח) כפי גרסת ר"ח צתוב' (כתובות ס"ו), וכן הולת מנצן רגלי' (משנה תורה כ"ח), שזמה מוכח שאין שרש צמלת ילא רק הגד"י בלבד, וגזר ממנו שם יין על תחלת יליחת הלמה לאייר העולם, וזה הענין כבר מונח בקריאת שם לינית, ואז"ל ראי' לך: (ל"ט) והיה לכם לציצית. אמר והי' בלשון ימיד מלמד שהתכלת והלבן אעפ"י שאין אחד מהם מועב את חברו אינם שתי מלות אלא מלה אחת (כמ"ס פ"א מלינית ה"ה והוא מן הפסרי מוצא שנגדל עוז שם. ולא מלאתיו צסקרי שלפנינו), וארבע לינית (תנן צמתי ספ"ג מנחות) מועבים זו את זו שארצעתן מלה אחת, והעיר צמ"ט דלא אמרו בגמ' מנצן הא, ונ"ל שילא להם זה מלאמר וראיתם אותו בלשון ימיד, יורה שארצעתן כלחת נמשכים, ויתכן דלכוונה זו כל ג' פעמים שהוזכר צפרשה לינת הם חסרים יו"ד בתראה, חה יורה על התאחדותם יחד; והיה לכם לציצית. כלומר חנו דעתכם ולבכם שחוטין אלו לכם להללה והבטה, כי בצלתי כוונת הלצ ע"ז אף אם תחטטו כל היום בצגדי לינית אין צם חועלת לעשות רושם פנימי צנפט, כמו הקופר חוט צלחת מאלצעותיו צלי כוון דעת להיותו לו למזכרת דבר מה, אין מן המיתה אם יצמח אח"כ חפץ שהי' לרדף

לרץ אליו לזכרו, כי אין בקשירת החוט תועלת לזכרון רק אם נעת קשירתו החטון סיה' לו זו תזכרת על דבר מיוחד (רמ"א): וראיתם אותו, אין וראיתם פה לראיי' בעלמא (זעהען) כי'א להסגמה ושימת לב על הדבר, התזונות והסתכלות בעיניו, כמו אין מי רואי' (ישעיה מ"א), ואזי ראה גם (ש"א כ"ד י"א) (ערוףאגן, חכט האצען, צעטרלכטען, נאכדענקען), ומלת אחר ענין סימן ורוסס (לייכען, מערקמאל), מן והי' הדם לכס לאות, וכמו עד דרוש אפיך אותו, וכן למועד אשר דבר אותו (ירא כ"א ז') למדו רבותינו ממלת אותו סימן השריטה (ע"ש רא"ש). ור"ל התזונות מאלד ותנו על לבכם לסימן והאות הגעשה צנגדיכם ע"י מוטים אלה, ופירש ואמר על איזה הדבר יהיו המוטים הצנגד הלילית תשימו ואות. חכרתם את כל וגו', כלומר צין צהשלט הליליות צנגד צין צהאעטפסס צנגד הלילית תשימו תמיד על לב, שהליליות האלה נחונים צנגד זה לסימן ואות להזכיר את האדם את חיונו ונלמותו ולעצומתו, ולכלי נרות אחר תחות הלב ונלמותו הרעים. למען תזכרו וגו' הנטיחה המורה שהעטיפה צנגד הלילית על הכוונה הנזכרת, ישעה קצין חזק צנפס על שיעשו מעשי המלות צפועל צנקלה וכלי קושי, עד שגם צלי ראות הסיונים האלה כגון צלילה או ציום כשנשאל צנגד הלילית תחת צגדיו האחרים, יזכר ועשה האדם את המצוייב עליו מן המלות: וחכרתם את כל מצות ה'. הגה סייצה אותו המורה צזה לשום את וסימן צכנף המעיל שהוא תמיד לנגד עינינו כדי שזכור תמיד היותנו עצדי ה' כדרך שעושה האדון צמלבוש עצדו לאות כי הוא עצדו הקניו לו להיות נכנע לעצדתו (עיי' צנמחות ד' מ"ג ע"ב) צחוס' ד"ה מוחס, שמדמה התלמוד מוחס של טיע שעושים אותו לעצד כשקונים אותו לשם סימן עצדות, ללילית כי הלילית מעיידים על ישראל שהם עצדי הקצ"ה ככלל דעצדא, ע"ש. ומזה יתבאר לנו לשון. להעעףא בציצית. שתקו לנו מתקני הצרכות אף שאין לריכה עטיפה צאמת, כמו שהעיר צ"י צא"ח ס"י ח', ואפילו צטלית קטן שאין זו עטוף, עייק נוסח הצרכה להעעעף צלילית, וכל מה שאמרו צזה אין הדעת מתישצת צו למה שנו מתקני הצרכות ממה שכתוב צתורה צפרשת לילית לשון כפוי אל לשון עטיפה, אמנם לפי המצואר לכוונה הפנימית תקנו לשון מתעעף, לצאר צו הסכלית האמתי המכוון צמלות לילית, כי מלינו לשון עטיפה על ההכנעה, כי אחר שאמר (ישע"י כ"ז) שהוא ית' שוכן את דכה וספל רוח להחיות רוח שפלים ולב כדכאים אחר, כי רוח מלפני יעטוף, שפירושו כשרוח האדם נעטפת וכננע לפני כו"ש רש"י שם, ולכן ישמשו הכתובים לשון עטוף גם על השרוי צלער, כמו צהעעעף עליו רומי (תהלים קמ"ב), כי האדם צלערו הוא נכנע ועתו כפופה צו כאלו מעוטף קלת הגוף צקלתו, ורופו צקרצו גם הוא כאלו מתעטף וכפוף עד שאין לו מקום להחמצו, ולזה צמרו מתקני הצרכות לשון להעעעף, שכולל שתי ענינים, כפוי הגוף, כמו ועמקום יעטפו צר (תהלים ס"ה), שמכוסים צתצולה ונישדתי יתחפון עצודא, וכלל ג"כ הכנעת האדם צקרצו כעצד לפני אדון כל הארץ, וכע"ז מהימנא אחר וראיתם אותו חכרתם, כל וננאל דדרא חמי רלועה דלצא דחיל מלצוי, ששחצוי מרלועה ששחצוי מכלל, מאל גרם ל' לצשחצא הוא דמני צעיניו הויל רלועה, הויל רלועה גרם ל' לצשחצא, וע"ד וראיתם אותו חכרתם ועשייתם ודאי וזי ללו הא רלועה, דהאי יגרם לכן למהוי מצין לפולסנא דילי מדיק וכדין ועשייתם, ע"ש. ידמה חוטי הליליות התלויים צגדיל לרלועות המצוצרות צנקל שהוא צית יד שישחצו צו המכה את המצוייב להלקות. ועל כוונה זו הזכירו רבותינו (מנחות מ"ד) לשון, ארצע ליליותיו עפחו לו על פניו: ולא תחורו. תמורו ענין שקירה וספוס, והטעם שלא ידוף האדם אחר הרהור לב וכל אשר שאלו עיניו (כאצ"ע רש"י וע"ד אונקלס), ולולי דצריה הייתי מדייק מללא אחר ולא תלכו אחרי וגו', כמ"ש אם אחרי עיני הלב לב, שפער צכוונה מליטה זו, דמלת אחרי הורחמו ג"כ ענין החימור צמעלה, כמ"ש רש"י והנה חיל אחר, מניד לך הכתוב שצמו של הצרכה שהי' האיל נחשצ צעיניו מאחר צמעלה לעלות ע"ג חישים צערך אל יחמק צנו, והי' כיחא ל"י יותר להעלות את צנו לעולה, ומענין זה מתחי אותה לאיש אחר, כלומר למי שהוא מאחר צמדרגמו מונך, וכן ולצב צגדים אחרים כלומר פחותים צמעלה, ואמרו (יומא כ"ג) צגדים שציפל צהם קדרה לרצו אל ימנז צהם כוס לרצו, והוא ג"כ ענין אליהם אחרים, ואל אחר, מלשון פתיחות ורגיעות (עכ"ד), וכן וילאש והיתה לאיש אחר לשחיתותו, וכמ"ש זה הוילא רעבה וציתו זה מכניסה, וכמו שחלק הטוב והמועיל שצדצ יקחא פניו (פ"א דעיה"ל), ככה החלק הגרוע ממנו הרע והמוזיק שצו יקחא חסריו (נאכטעיה"ל), או חסריו, (כי חסריו ואחרי מתחלפים, כמו צצחרי הסנית ש"צ ז' (היעטערטעיה"ל), וחלקי הרע והמוזיק צלב ועין הוא אם נשחמשים צהם לסקור החטא לראות ולתמוד, וכדי להשמר מן המוזיקים הרעים האלה לרץ האדם להתנהג צהם כמו שמתנהגים צאלם רע המוזיק, שיאכרו אותו צנחשתים וצנצותות עד שאין ציכלתו ללחא חוץ מגבורו ליך ולהזיק, ככה לריכים לאסור הנך חמי סרקורי דמנואה צל ילכו העין והלב חפשים צפעולות מחדתם כפי טבעם, לראות ולתמוד צלצבו יפי המראה וטוב הרואי

הרואי המזיקים לנפש, להשחית דרכו ולגרוע ערך האדם ומיחו יער, ועל מאסר הרואי הזה הזכיר שלמה ואמר הציחה למוסר לבן, ואמר חיוב צרות כחיי לעיני מה לחצונן וגו', ואי לו לאדם אשר לא יתאמץ על אשרי עיניו ולצו, אשר לא יתגבר לכבודו תחתיו את כס הרע והמחוק שצנני ספרים האלה, ולא יציא צמאסר את רגלי מזיקים כמוס, הוי לו ואי לנפשו אם יתחמ מוס את מחאסרם ויתיר אותם ומקשרם למרוץ צפולתם את הגבול שגבלה להם התורה, הגה על סמיחם המחאסר והתר קשר המזיקים האלה הזהירה התורה ולא תחובו (כיכט ענכספכסעלן) עמ"ס ריש שלח על ויתורו את ארץ כנען; אחרי לבצכם גר פמימות לבצכם ועיניכם, כמות הרעות שצחם (דלס נאכטעיליגע):

מז (ה) וירוע ה' את אשר לו. המחאסר קתום כי אין מוצא בו מי הוא זה הנקרא אשר לו, לכן הוסיף רש"י את אשר לו לעצרת לוי, וכ"כ רמב"ן והראב"ע כי היו נקאלים בעצור קדושת אהרן, ובגלל קלחת מעלת הלויים שהחליטם משה בצבורים, וקדש צבור ה"י, וקשר דתן ואזירם בעצור שהסיר הנכרה מראובן אציהם, ואלה נשיאי העדה היו צבורים כחמש הראב"ע, ואמר וירוע ה' את אשר לו שירידע ה' אם הצבורים לו יהי כו"ס כי לי כל צבור, או שהחליטם צלויים כחמש והיו לי הלויים, יעויין דצרי המפרשים; הגה בכל אלה המקרא קתום, ואין דרך התורה לקתום אלא למרס, לכן כ"ל שאין מלת אשר כאן מלת המעט, אבל הוא עם דבר, הנפטר משעט אשרי מענינו השצח והתלה, כמ"ס צמקן צופתח יוסף את כל אשר צחם לדעת ר"ל, שהנפטר מוולת אשרי הוא אשר צח"ס וקנ"ל, והראינו קמוכים לצריהם מעט אציהם, ודלא כדעת צעלי השלון האומרים שהנפטר הוא אופר צבולים וקנ"ל או איסר צמירק ושורוק, או אשר צחם נקודות, יער"ס. והדברים מוצארים יותר צמכרשצ"י (צרכשית מ"ט) אינון דלמין לביהא חיקרון עוצדי אציהם על שום דכתיב באשרי כי אצרוני, וכיון שזכינו לציאור מלת אשר כמו באשרי כי אצרוני, יהי מעט וירוע ה' את אשר לו. וירוע ה' את המחאסר והמאצח צענינו, אם הצבורים או הלויים ממוצחים להיות ראויים לשרת צחם ה'; ולכוונה זו שיט אונקלס ויציע לתרגם מלת אשר דכשר; וראוי לתרגם את אשר לו (זיינע סאָרניגליכען, געאכטעטען), וצחם המכוון מפורס צח היעצ צלשון המקרא וא"ל לתוססה: (ח) ששעו נא בני לוי. כי משה ה"י צתוך ממנה לוי, ככתוב והלויים יתבו קצ"ב למשכן העדות, והחויים לפני המשכן משה ואהרן ונביו, לכן הסב משה דצורו אל כל בני לוי, כי ששען פן ישחטמו עמו. ואמ"ס מזר דצורו אל קרת, ויקרב אותך ואת כל אפיך צני לוי, אמרו צמדש לפי שה"י קרת גדול שצצבט נעשו אחיו טפלה לו: (ט) המעט סכס. הדבר מעט הוא אלליכס (ראב"ע), וכתיב ויציע הזעיר הוא לכוון. הפליטו המ"ס צלמ"ד, ולדעמי לא אמר לכס, כי צחם ה"י מדבר צגותם, כי משמעות לשון זה ה"י: דלפי ערכם די להם מתנה זו הקטנה, ואינם ראויים למתנה גדולה הימנה, ותלילה לו לנאמן צית ה' להיות עינו לרה צמוצת חצרו, הלא שמועטוהו לאמר צעין יפה מי יתן וה"י כל עם ה' נציאים, אונס סוגת משה ה"י להוכיחם כל יהיו כפוי סונה להקטיף צענייהם המתנה היתן להם, לכן אמר המעט מכס צמים, כיומר הכי ראי מלדס ומצמינת ענמיכס להקטיף ולמעט את אשר סקן ה' אחסם, עד שתשחלרו להשיג מעלה יותר גבוה: (יא) לכן אתה. להמפרשים סכר כאן נשוא המחאסר, ויאמרו שהוא התראה ואזהרה לצלי הודיע מה יהי ענשו, ע"ד שכ"רש"י (צרכשית ד) צמלת. לכן כל הורג קין, והרע"ס אמר לכן אתה וכל עדתך הנועדים, איני אומר לכס, על ה', דעו שאני משליך יחזי על ה' שיחצע הוא עלצווי ולא תקוומם אנו עליכס כלל. ולי"י כי מלת לכן מורכבת משתי מלות לא-כן, דצלשון ארמי הלצ"ד קמוול, ואחרי שהליע לפניהם דצרי מוכסה, סחס דצניו לקרוח אליהם, אתה וכל עדתך הנועדים על ה'! אחס אשר עשיחם וועד ואסיסה, להריצ עם ה'! מדע לכן! לא-כן יהי, ענלחס תוסר ולא תהי. וכן צמאמר ה' אל קין יתערש מלת לכן עדי, אחרי אמרו וה"י כל מולאי יסרגי השיצו ה' לכן כלומר לא-כן, לא יסרגן שום אדם כי שצמחיס יוקס, וכן יתפרס (צחשע צ'ג), לכן הכני סך את דרכך, הפך ממצחפס הרעס שהכר שם מקודס. ומללתי לרויה שם צצרכשית צחם מרגוס סורי שתרגם מלת לכן, לא היכנא: (יג) ושתרר עלינו גם השתרר. להמפרשים הוא מוסק והלואי כי גם השתרר השתכר עלינו. ולי"י כי יש צמאמרים שתי מלגות, האחת על משה שהוא מתהגב עליהם כשר ומושל, והצ' שגם אחרים יעמיד עליהם למשול צחם, ומללנו הספסל יולא כמ"ס צריחכלו אוחו להמיתו, וכפ"י הרמ"א: (יד) ותחן לנו. מוסב על האמור למעלה, לא הביאותנו ולא נתת לנו נפלת (רש"י), וכ"י אדרבה פי' עדיין לא חל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו ואתה מדבר דברים כאלו כצד נתת לנו נפלת שדה וכרם, שליותנו כמה מלות קדה וכרם, שש שנים תוצע שרך ושש שנים חומר כרמך (לקט שכמה טאה עוללות הכרם וכדומה), הגם נראה מדברך שאתה מקמא את עינינו, למיכך לא נעלה שאין דצברך ממש: העיני. מצי"ע סעיפיהן

דוגמה האיתן דבארעה היא חסוד ותנלס יסודן. הסכ האנסים הסס על יוסני הארץ העדונר
תמונו, וסעמו גם חס יעלה צידק להסגבר על יוסני ארץ כנען ולנקב עיניסס, ככל זחס לז נולכ
לעלות ססס, כי סנסו חסרות יעמדו עגדיו למנעיו תציחס הארץ. ופי' זז יוסר יסכן לפי סענין
וסכניס: (סז) לז חסור אחר ססס. לז חסורו של חסד מוס וכו' (רסי'). סרסניס וסוסקוני
סספו על רסי' וסמרו חילו הי' נקוד חסד סססיס הי' ססרונו של חסד מוס, כמו חסד ססס, ולא
סרעוסי חס חסד מוס, וסרסיס הלין צעד רסי', ולינו חסתי, ע'ס וסלחס סירוס רסי' כזז חס
מיוסד כדקדוק ססינס (כמי' סרוסי), גם חס מוקויס מנעל ססעמיס סססריד סינס מוס מן
נשחסי וסינר חסס עם חסד, וחילו לפירסני' הי' לו לססעיס כמקק וססיסך חסד כססס מוס
נשחסי כזיק, ודע סי'ס שני מוסקליס חסד כסגור' וקמיץ, גם כסני ססחין, חסר כסגור' חס מוסקל
ככד, כמו נכז סנס, וסססס סססי' לסגור' כעבור קסלות ססי' כמו ססס נסל, וחסר כסני ססחין,
חס מוסקל סקל' כמו ססס ססח חלל ססיגון כז מלרע לפי סססו' "מגוס ודכר סד חס
חסד (יסוקל' לי'), וסל'י'". נוסק כל'י' של חס עגוס נז לסון כססי, וסרני' מן חסד
סקל חסדיס, חל חסד ככד לז יסרנס כלל, כי מול על'ס ליורו סססו חססות חין עור מלכדו,
חלל יסססך חסד כסני ססחין כמכס מוסקלו, וססו יסערז עם חסד סקל סססו סוס ססמוך וססד,
ולכן חסד ססס, חסד סססיס, חסד ססיסי, ססס ססמוסיס יסכנו לסיס מן סקל וסן ככד,
ולז כן חסד מוס, חסד מוסעריס, חסר תנני, סלחסיס מוס ססימוס, חס מן סקל וסן ככרע,
כי חין על מוס ססיסות לפי סססס, וססכדל סעלסותי סנין מוסקליס סקליס לככדיס חס,
סלל יסוסר דינר כמסקל ככד כי חס כסיס עיני' סססר קניע וקויס כמסוסר כז (עמי' כיסר
כל קס), ולזחס לז יסוסר כסס חסד כמסקל ככד חס לז סימלל כמסוסר כז ענין חסד סעלסותי
יססרו וסדיל'סו מכל זולסו (ע' עקריס מי' ע'ד), וסס חין למסוסר ססי' ענין מיוסד לעלמו
יסוסר כסס חסד סקל ססרלון כז חלק מוסקי סכל כסייו, חסו ססכדל סנין קס נז חסד חסד
מסעריס (סי' ס') ססי' נער מן סעריס, וכן וסן חסד מוסעריס (סי' סי') ססרלון כז מיוסד
וסמכר סנכניסיס וסו דוסג חסרותי לרעס רז'ל וכמו ססיסי', וססו כמסע ככד חסד ססס (כרססי'
כז) סססו סמוך יסכן לסיס מן סקל' וסן ככד, חלל סססכרל סיסרז נוסס סססו מן ככד
ורוסו כז על מיוסד סעכס חסו חסלך, כעבור סססר חסרו וסכחס עלינו חסס ולא חסר וסכחס
עליו, וככס על חסד סססיס חסר חסלך (כרססי' כ"ז). יסכן סרונו כז על סר חסרו' מוסכר
סנסיס, גם יסכן לסרסו על סר מן סססיס כמו חסס חסד ססיסיס (סס כ"ח), חכן כמקוס
סססינס כלמי סמוכס ודזי כסון ולא סרעוסי חס חסד מוס דענינל, סי'ס חסרי' מ'ס ססמוס
וחין ססיסות על מוס, חין לססססכ כז ססי' ודזי מן סקל וסין כז סוס יסור וסיו, לכן
כרור ססי' ולא סרעוסי סוס חיס מוס יסי' מי ססי', וסלו הי' אוסר לז חסור חסד מוס כסלמי
סי' סי' כמו כן לז חסור חסד של סוס חיס מוס כסלמי, עכסי' סססו וססו וססר לז חסור חסד מוס
מסמסו לז ססור של דכר מיוסד מוס כסלמי, וסיוסו סדכר מיוסד כזס הי' אוסר זז קוסס
לכור מיוסדס לכל רכזי לכור, ומכוסר ככס וססססוס סססו מוס ססי' רכזי ליסול לז כסלמי
מוס, ככוס כענוכס חסד סססו עוסס כסקס נוטל סכרו מן ססקס, כעסס ססי' יורד מוסרן
למכריס הי' דכזי ליסול מוס חסור (מקוסס ססקס) סכסכיל לרכיסי ירתי ולא כסלמי, ע'כ.
כרי לך מוסר סססי' לז חסור של סוס חיס מוס כסלמי חלל לז חסור של מיוסד מוס
וסי'ו ססקס, ססו לסניך ססיסי' רז'ל סס כסיסיס וסדוקקיס למעייניס כזס סק סיסו, וסס
מיוקדיס כסיקי סססון, לכן ססוך כזס ומוס לז מוס: וזל סרעוסי, מללל חסר למי' חסרי
סרעסי כמו לסי סרעס לעכד וכדוס, כיל סססו מננין רעס יסרלל חסיוכ, ענין מוסלל
וסססס, וסו נגד מ'ס עליו כי סססר עלינו. גם יסכן לסרס כן מוסקדיס לוסר לז חסור חסד
מוס כסלמי סלל נכס מוס מוס רסי' ליקח מוס כסי' חס סלל עסס עמס רע, וסי' וסי'
דכר כלמי מוסרר כרסוי, וככר יענו ססעלי ע'ו ולי' כזיס זז חסור זז, וסין עססו כזי מוסרי
כקודוס כמלס סרעסי: (סז) וימכר מוסו אל קרד. חסלל חסר לסס (ס' ר') קסו לכס מוסס
קס וכל עדסו וגי' ולא חסר ססי' חסכן עמסס, סור וססר כסן חסו וססון, גם מוסלל סו
דסן וסניס ככלל מ'ס קס וכל עדסו, וכסן סול'ל מכללס דסן וסניס, חס עעס מוססיס ומססיס
מוססו, דל'כז מוס לוקד לסוכיר סענין כמקוס זז, וסיסו כוכסו לסול'ל מכללס חס דסן וסניס,
כי חסר ססלסו חלו לז כעלל ויסר למוס מול רלז לכור עליוס סלל ימוסו כמס כל חסד
(כוכין לזל כרסני'). ולדכרו יס למס עעס על סכויי סלסוסות סנין מוסרו זז למסרו כרססון,
כי למעלל חסרי חלל מוססות לסון נכסו, וסנו כסן, וסמו עליוסן כנין, וכסן חסר וססס
עליוס כז'ס, וכן סס חסר חלל סקסרת לסון סימל וכסן חסר לסון כסינס, כי כמסרו כרססון

היתה נאמנת כוונת משה להראות זאת ומופת אחת על המוצא לכהונה, כמאמרו שם והי' האיש אשר יצטר ה' הוא הקדוש, לכן אמר שם לשון שימה בקטורת, שהוא יורה על ההתנבחות בקטורת על קדר הראוי והנכון זו, ולזהיות הכוונן זו להיות מופת גדור על אמתות הכהונה, א"כ עצדה ראוי היא, הקטורת ראוי לסדרו על המתה כדן, והמתחות עומדות מכוונות לקבל את הקטורת אל חוק, לכן כתב שם בנין הנקבה, כמו בכל מקום שהחבר לשון נקבה על דבר הראוי לקבלה; אמנם כאלו אשר שהתפלל אל חמן אל מנחם, והיה צדוק נחשלוו שלא תשוב ריקס, והקטורת צלתי ראוי תהיה, לכן לא הזכיר לשון שימה רק לשון נתינה והוא הנחה צעלמא צלתי קדר הראוי ונכון אליו, והזכיר גם כן המתחות צלשון זכר, ונחם עליהם כמו על דבר שאינו ראוי לקבלה; אמנם האנשים הרשעים האלה נחשצם שהקטרתם ראוייה תהיה והתכוונו לשום הקטורת על קדר הראוי והנכון זו לכן אמר בהם וישמו, עיי' סוף פ' פקודי הסדל צין שימה לנתינה: היו לפני ה', המתכוון זו עמדו פתח אהל מועד כמה שכתב ויעמדו פתח אהל מועד, ולא נזכר משה לשון זה, כי לא היה משה רואה שיעמדו צדשעתם אלא ישונו, דמטעם זה נתן להם זמן עד למחר, לכן אמר לשון היו לפני ה' לכלול זו גם כוונתו האמתית שתשחנה דעתם עליהם ויהפך לנצם לטוב כראוי לפני ה', כי לשון היה יורה גם על השחנות דבר מועמד שהוא זו למעמד אחר, דנשטנות הנמשך לנשם אמר יהי לתנין, ונשטנות המים לדם אמר והיו לדם ציבשת, ולבוונה זו לא כלל משה את אהרן במאמר זה לומר, אהה וכל עדתך ואהרן, כי אהרן היה תמיד לפני ה' צדין לורך אליו להשחנות לדעה אחרת, לכן חזר וכלל את אהרן עממם במאמר מיוחד, אהה וחס ואהרן ומחר, והנה חף שעמיתתם היה ציוס המחרת, לא אמר קרא בפירוש ויהי מנחת, להורות על רשעת קרח, שלא היה נח כל השליה וילך מנחמה למנחה לפתוח שאר השצטיס (כמי' רשי) ועשה לילה ליום כאילו חף כאן יוס ומר: (בא) הברלו וגר העלו, שלא תנין זכותם עליהם כענין יעלט חי נקי (רשיס): מתוך העדה, הם עדת קרח, שהרי משה ואהרן היו עממם פתח חוהל מועד, ומשה חשב כי העדה האחת על כל ישראל ולפיכך השיג לו האיש אחד ימטא ועל כל העדה תתקוף, והשיי פי' לו מיד, כי העדה שאמר על עדת קרח הוא (רבי' ורשיס): (כב) ועל כל העדה תקצוף, חונקלם ויביע תרגומו והי רוגוא, ואינו חזר עליו יח: (כח) כי לא מלבי, אם יהיה המתכוון צוה לא מדעת עלמני, הוא למוחר כי הקדים ה' שלמני, וכן המיוצ טדעה השליה, ויתכן שהוא מוכצ על מאמר הקדומו, כלומר לא היה צכל מה שעשיתי רק קיוס שליחותי, ולא נחשבצו צו גם הרגשת הנאה הצאה מלד לבי, חף שמוצע האדם להרגיש שמה צלבו אם אחד מנית אציו יחרומו לגרם מעלות, לא כן הייתי בהצרומו אחי לכהונה גדולה, ובהשחנות שנט אצי להיות משרתי ה' צנקש, ענד נאמן הייתי לקיים בהם שליחותי למנוח, ולא נשתתף צקיוס שליחותי גם הרגש שמתח לצבי מנסת היותם קרובי מנית אצי, כי השחטפות כהה חסליש השליחות, ולחן קיוס השליחות בשליחות, ודוונה למי שמשתף שם שמיס ודבר אחר יחד: (כט) ופקדת כל אדם, יוס המות נקרא יוס פקודה, אם שנו נפקדו ונזכרו מעשיו, או שנו יפקד ונעלב מן העולם, כמו ופקד מושבך; ור"ל אמרו אם ימות על מנוחיהם כדרך שכל צני אדם מתים והאופאים מנצקרים אותם ככל החולים, הנה פי' לשון פקודה ענין דרישה ופקירה וצקור אחר שטוס הצריאות והמעמד, כמו ואת אחיך תפקד לשלום, ופקדת נך, אמנם לפי' היה ראוי להקדים הפקירה למיתה, לכן כ"ל ע"ד הפשוט קרא מדבר מנין הפקירה שאחר המיתה שהיה סווג דורות ראשונים שלא היו קוצרים מתימם מיד חוך קצרות הארץ ולקפות עליהם גושי עפר כפוי שאין אחריה גלוי, כפי הכוונ חללינו, אצל היו נותנים אותם צבוכין צנעויות והשגימו כמה ימים אחר המתיס ולצקר עליהם לראות אם הוא עת מוחלט או אינו כ"א עת מדומה אשר לגורל התצרות שולשמו הוא כמה למראה עינים, כמי' (צאצל רצתי פ"ח) יולאין לקצרות וסוקדין על המתים שלטה ימים (מונא ציו"ד סי' של"ד), חה הוא פקודת כל אדם אשר יומתו על מנוחיהם אחרי שצכס על ערש דוי, שיש מקום להסתפק על מיתה מדומית, אמנם האנשים הרשעים האלה ימותו מיתה שתאונית כפלאה ויאצרו מתוך הקבל, עד שלא ישוב עין הרוח להשגימו עליהם ולפקוד אותם ולצקור אם עוד נשפת מיס צקכס, ועל כוונה זו שונעתי לפרש פקדו את הארורה האחת וקצרות (מ"צ ט'), אחרי ההשעטה והרמיקה היתה השפשא טן יש צה רוח מיס ולחן מהראוי לקצרה חי, לכן אמר פקדו, כלומר השגימו עליה ומצקרו צגופה קודם הקצורה אם היא צמה צאמת: (ל) ואם בריאה יברא ה', הראצ"ע פי' לשון כריתה כמו ונרל אהרן מצרבותם, דלא ינשא ליה לפרש צריאה על המלא יש מאין, כי צכר נצקפו מדיוות צרות ויכדו הדריס בהם שאלה, והרעצין השיצ עליו כי חף שצקיעת האדמה אינה צריאה מנחרשת אצל פתיחת הארץ לבלוע הוא מדוע שלא נהיה מעולט, כי כאשר תצקע האדמה כמו שנעשה פעמיס צרות צרעס, תסאל פתוחה גם

גם ימלא הצקע מים ויעשה כלגומים, אבל שחפתח ותקבר מיד כאלם הפותח פיו לבלוע ויקבור אותו אחרי צלעו, זה הדבר נחמד ציוס ההוא כחילו הוא נכרה מאין, והראש טען ע"ז לרפיה אין כאן זריאה חדשה, ורז"ל אמרו שפי הארץ נכרה בין השמשות כחילו אין זה מטבע הנכרה משעת י"ב, ואם הדבר כן שהמנהג הוא לפתוח ולקבור ואין הפרט אחר רק שכלן סגר מיד, ודאי אין זה תפיין להקרא זריאה חדשה שנכרה יש מאין. והר"א נחמק בזה עד שאמר מלת יצרה הוא עמיד במקום עבר והיה ראוי לומר ואם זריאה צרה ה', יע"ש צפי. ול"נ מלת זריאה כאן הוא מן ויד צרה (יחזקאל כ"א) שפירש"י צמס מנחם לטון צמירה וזרייה, וכפי' הרד"ק מענין צרו לכס איש, אלא שזה מצעלי ההיא חה מצעלי האל"ף, והונח לטון זרייה וצמירה על הפרסת והצדלת דבר אחד מן השאר (אויסגעזאנדערט), והיה טעם ואם זריאה יצרה ה' שיתסוהו כאן דבר המופרש והמוגדל צעניו (עטוואס צעזאנדערטס ערשטייגען לאסקען), שלא תהיה מיתחת מיתה טבעית הכהונה, והוא הפך מ"ש מקודם אם כמות כל אדם. ומזה לדעתי ועם נכרה ילל (תהלים ק"ב) כלומר העם הנכחד לה' והנכזר אליו הם יללו. ובתחלת צדאשית עורכרו על מלת צרה שהוא גם כן מענין צרה, ע"ש: נאצו, מ"א וי"ב ארגיו קדם ה'. הוסיפו מלת קדם, כי אין התעוררות אלאו ית'. ואין לורך לזה, כי יש לפרש נאצו, כמו נאלו כל תוכח זי וכמו (ש"א ז') נאלו את מנחת ה' דמרגומו צו, וכפירש"י שם לטון ציון: (לב) ותפתח. לרצוניתו שנעשה האדמה אשר תחתיכם מדרון שיחגבלו אל מקום הבליעה (כמ"ש רש"י דברים י"א, והוא צמ"ר פ' ז), יתכן לזכר מלת ותצק עגור מן שם צקעה ומדרון (וואורדע אצטימקיג), ובזה אין כאן כפל ענין צקיעה ופתיחה:

יז (ב) כי קו"שו. כאן נתן טעם על הנחת המחתות לצד שלא יניחם לאצור לפי שקדשו ר"ל אחר שחלה עליהן אש ומזה ה' הרי נתקדשו לשמים, שהאש היא קדושה, וזה אחר כך לעשותם לפי למזבח, נתן טעם לפי שקדושה זו צאה עליהם כי על ידם היחה נקמת המתקוממים כנגד ה' ולכן ראוי לעשות מהם לפי למזבח להיחם לזכרון, לכן חזר ואמר את המחתות המטאים וגו', שגוד שהמטאים הקריבוים לפני ה' ויקדשו על ידי האש להענישם, לכן ראוי לעשות מהם אחר לזכרון שלא ימטאו עוד (ר"ש יפה): (י) הרמו מתוך הערה הזאת, אם יהיה המכוון בזה להיחם מופרשים ומוגדלים מן העדה כדעת המפרשים, איך ילוה משה את אהרן ללכת להם ואיך שמע אליו לעזור את פי ה', ואם הולכת הקטרת היה גם כן מלווה ה' כמ"ש רש"י שאמר אהרן משה לא אחר כלום מלצו אלא נפי הגבורה, למה לא הזכיר צקרא שגלויה משה ע"י, לכן ר"ל דענין זה ככלל צמאמר הרומו מתוך העדה. מלת מתוך הוא מענין לא ימות ממנוה תוך ונעמה, ומזה איש תככים, כמצד (צמדבר ג' י"ב מתוך צנ"י). חה תואר כאן לאותן אכשים שאיכרו אחם המתם את עם ה', הצדיקו את קרח ועדתו לקרותם עם ה', גלו דעתם שהיה מן הראוי להתחבר עם קרח צמחוקתו, רק שלא העיזו פניהם לנמוד בצקרום עמו, והיו אם כן מורטי דע בלצמם כאנטי מרמה ומוך, חה טעם, הרומו מתוך העדה הזאת, הפרישו והצדילו את העדה ונכל תוך ונעמה שלא ישאר צנייהם איש תככים, (זאנדערע דיא געמיינדע פאן סרוג, הייכלער) ומזה הבין משה שעל ידי הקטורת תיעשה הפרשה והצדלה שלא ישאר בתוך העדה רק אותן שאינם מואנטי מרמה ומוך, ולא אחר כאן כצקודמים הצדלו, כי פרישה זו היא לרוממות הגלויה, וכן בהפרשת המחתות לרוממות קדושתם אחר צהם וירם את המחתות, ורקדוק מלת הרומו ער"ש צ"ו: ואברה אוחם ברבע, אינו מוסב על העדה רק על אנטי תוך ונעמה שצנייהם, אותם רלוני כללות, ולכלי יתפשט הפורענות גם על הכשרים דכיון שנתנה רשות לנשמת אינו ננחין, לכן תעשו הפרשה בין שאינם מחוייבים למחוייבים. גם יהיה בזה אחר לצני ישראל, שאין הקטורת מיוחד לפורענות כאשר ימטאו מעונש עדת קרח, אבל הוא מיוחד להגיל את הראוי להגל ולהצדיל בין המיים למתים: (יא) יצא הקצף, תיב"ע נפק מחצלת דשמי קף, עמ"ש צמ"ש דברים צהמאקף ה': (בג) ויוצא פרה, נראה לפי הפשט כשהוליו משה מלאו שפרה ולא יוחר כדכתיב והנה פרה מטה אהרן אבל אחרי כן ויץ לץ לעיני כל ישראל, ואחר כך ויגמול שקדים, שאלו כן היה הענין תמלה, הנה לא היחה נראית לא הפריחה ולא הנייה, וגם לא היה לו לכתוב והנה פרה, אלא והנה גמל שקדים מטה אהרן, (רשצ"ס). ולפי"י ויולא משה הוא פעל מוקדם כמו וירט חולעים ויצאם, שפי"י וירם חולעים אחר שהצאית תמלה, וכן כאן ויולא ויץ ויגמול אחר שהוליו משה, וע"י אחר ויכאו כלומר ראו יציאת הפרט תמלה, וראו כאשר הכן הליץ, וראו כאשר גמל השקדים, והנה לפעמים הוכרה הילינה קודם הפריחה, כמו יליץ ופרח ישראל, לץ המטה פרה הזרון, וכאן הפריחה קודמת לילינה, כי הילינה והפריחה שתי מעמדיות ראשיות שגלמת, שהילינה תמלת הגומיה שמתחיל להתצקע מן השמש ולהתגלות ואין צו עדיין שום היכר של

על עלין וענפים הגמליים צדו הגמחים, והסריחה (גליהען) תחלת עשיית הפרי, שבאלה היליה תחלה אין כאן למיטה, ובזולת הסריחה תחלה אין כאן פרי (והונח שם לין על התגלות האוח שהוא תחלת המיטה, והוראת שם פרח על המיטה הגלית ביותר כשהלוח כנר נמפלה גדולה מן המיטה), אומם אין ענין גליה נאמר דוקא על התחלת היליה מן הפרש, כי גם התחלת יליה הענף מן הקנה והסדין, והתחלת יליה הענף מן הענף יקרא יליה, כי כל התחלת למיטה אסרי העלמה וסמינתה יקרא לין, לכן יקדים לפעמים פריסה לגליה, שכפי הגרסה הוא שלא כסדר רוב הגמחים, שילינו תחלה ואחר כך מוליאים פרח (כי מלת פרח כאן מורה על הפרח הזרעי, כי יש עמים המוליאים הפרח הזרעי תחלה ואחר כך שארי הליים והעלים כנאלין תפוחים ופרסקין וכדומה), וענין לין שבכאן אינו התחלת למיטה מן הפרש כ"א התחלת למיטה הענף מן הענף, שבקלח למיטה יקדם התגלות הפרח להתגלות הענף, כנאשרסקין ואחרונים, וכנאמרש בתפוחים, מה תפוח זה פרו קודם לענף וכו', ופריו שאמר היינו הפרח המתגלה בתפוח קודם שיתגלו הענף, שהענף הם פרוין נמנמד לין (קאקסע). ערש"פ מ"ח ד' פ"ד, ומ"ד ד' כ"ג: (בא) כל הקרב הקרב, אין לפרשו כפול פעולות לחוק, כאחד המעשים, כי יש פסק אחר הקרב הראשון, אבל פי' כמ"ש הראים הקרב הראשון במזכר אהימ, והקרב השני בתוך אהימ, וכאלו אמר כל הקרב למזכר אהימ משיקרב למזכר אהימ ימות, ע"ש. ולולי דבריו הייתי מפרש הקרב הראשון על הישראלי והקרב השני על הכהנים והלויים, כנאמר עליהם (יחזקאל מ"ה ד') לכהנים הקרבים לשרת, ונאמר (שם מ' מ') הקרבים מבני לוי, ועליהם אמר כאן הקרב אל משכן ה', וטעמו כל איש ישראל הקרב לכהן או ללוי הקרב אל משכן ה', כלומר בעבודתם כלקמן (י"ח ד') וזר לא יקרב אליכם. (דבר זין נאהעט דעם נאהעטרעטענדען):

יך (ב) משה לוי שבש אבין. רש"ל יבדיל בין שני השמות משה שבט, והוא שנים עשר בני נקראים שבטים לא מותה, חרעו של כל שבט נקרא משה, ומשה לוי הם אחיך בני לוי, ולוי עלמו הוא שבט אבין, שמונתו כל אבין, ומפני שראש המשפחה נקרא שבט והיה זימי קדם ראש המשפחה נשא בתוכו, ע"כ נקראו השבטים והקלבים שבטים, וה טעם לא יקור שבט מיהודה, וכן דן ידן עמו כאחד שבטי ישראל, וכן וקם שבט מישראל, וכן ראשיכם שבטים, ואינו שומן, ובני השבט הנקראים באמת משה הם נקראים ג"כ לפעמים שבט בנחמת אז אחד אשר ללם, ומכל מקום נקראים על הרוב משה שהוא שם העלמי ועל המעט יקראו שבט אשר לא ידק בהם רק בשאלה, ובמזון הטבעי משה שבט דבר אחד הם רק כי המקל גדל ראשו יקרא שבט וגדל קומו נקרא משה, והנה שבט עב מומטה אף על פי שהם מדובקים בגוף אחד: (ז) עבודת מצבה. ר"ל עבודת הכהונה המסורה לכס ביתו, כולם חוכן עניים שיש בהם מתפש, כלומר נחיה על דבר אשר, כגון זריקה הדם והקטרת חלבים ואיברים, ניסוך המים והיין, ורק על עבודה אלה שהן מתנות אם קרב זר עליהם חייב מיתה, אבל עבודה שאינה מתנה כלומר שאין בה נחיה, כגון חרומה הדשן שאין בה כ"א עבודה סילוק, שמתלקין ומסירים מעל המחזנו אין בה חיד מיתה לזר אם קרב אליה, זהו המכוון במקרא לדב"ל (יומא כ"ד). ומיישב על לשון המקרא היש, ע"י רש"י רמזין: (ח) ואני הגה, התחיל לומר ואני בואו והוא תחלה דבור, כי כן דרך הכתובים במקומות הרבה, כמו ואניה ירם ירם (לעיל י"ג), וכן ויתן לך אלהים (בראשית כ"ו), וכן ויעשו בני ישראל את הפסח, וכן ויאמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, ואין ספק כי יש לכל אחד טעם מתוון אלו השגותיו (כ"ג): הגה נתתי, בחדוה יהיה (י"ג) וכ"כ רש"י, עמים נלך לך הן לי לא נתת זרע: (י) בקדש הקדשים תאכלנו, קדש הקדשים הוא מקום הארון לפני מן הסוכה כמ"ש והבדילה הסוכה לכס בין הקדש ובין קדש הקדשים, וכתיב ונתת את הסוכה על ארון העדות בקדש הקדשים, ואין שם חילול ושמיה, שאין נכנס לשם אלא כה"ג ביהכ"ס, ומה הוא בקדש הקדשים תאכלנו, אבל פירושו שמהיה אכילתך בהם בקדושה חמורה, ולפי שכבר פירש בנחמה ובחטאת את החומר שיש באכילתן יותר מקדשים קלים במקומם ובזמנם לא הולך להאריך כאן אלא לומר שיהו כלן קדש קדשים באכילתם שמהיה אכילתם בהם בקדושה חמורה לא בקדשים קלים, ושמתי בניית רבים, כי בניית הבניי כאשר תחזיק המקום והזמן כן תחזיק הענין וכן בעלזון תאכלנה (הרמב"ן) ויש לפרש בניית על הסמוך והקרוב, כמו ישראל חונים בענין (ש"א כ"ט א') האזון אשר יולא בקיר (מ"א ה' י"ג) סמוך לעין סמוך לקיר, כן בקדש הקדשים, סמוך לקדש הקדשים, והוא מזכר אהימ והעזרה: (יא) כל מהור בביתך, ומזר ומזר (פייג) כל עטור בביתך, כמלה המורה זה התנאי צמורם מקדשים קלים, ואמ"ז בחרומה ותלה ובכורים, ולא תספיק לזכור זה התנאי פעם אחת לבד, כי יש הבדל בין עטור המזכר תחלה וחרומה ובכורים ובין עטור צמורם מקדשים קלים, כי לאכילת חרומה ותלה ובכורים די צטרת הערב שמש לבד כאמר